

BÄTTRE FINANSIERING FÖR KOMMERSIALISERING AV INNOVATIONER

Rapport om det svenska innovationsstödande systemet och förslag till ett tillväxtbefrämjande åtgärdsprogram riktat mot kunskapsbaserat företagande

Claes de Neergaard
Näringsministerns förhandlingsman

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	4
SAMMANFATTNING	6
UPPDRAGET	6
BEHOVET AV FINANSIERING	6
BEHOVET AV ETT ENKLARE OCH TYDLIGARE SYSTEM	7
MÅLEN FÖR ETT ÅTGÄRDSPROGRAM	7
INDUSTRIFONDENS MARKNADSKOMPLETTERANDE ROLL	8
ALTERNATIVA VÄGAR FÖR ÖKAD SÅDDFINANSIERING	8
FÖRSLAGEN OCH DESS FINANSIELLA KONSEKVENSER	9
FÖRSLAG NR 1: EN REGIONAL OCH NATIONELL STRUKTUR BASERAD PÅ TEKNIKBROSTIFTELSENA	10
FÖRSLAG NR 2: ALMI FORTSÄTTER SITT INNOVATIONSSTÖD MEN MED ANNAN FINANSIERING	11
FÖRSLAG NR 3: KICK-START SVERIGE – EN NY TYP AV FOND FÖR TIDIGT ÄGARKAPITAL	11
FÖRSLAG NR 4: FÖRBÄTTRA SKATTESITUATIONEN FÖR RISKKAPITALINVESTORER.....	11
FÖRSLAG NR 5 : HITTA RÄTT BALANS MELLAN HOLDINGBOLAG OCH TEKNIKBROAR	12
FÖRSLAG NR 6: FÖRENKLA OCH FÖRTYDLIGA INDUSTRIFONDENS STADGA	12
FÖRSLAG NR 7: ÖKAD AFFÄRSMÄSSIGHET I SÅDDFINANSIERING ÖNSKVÄRD	13
UPPDRAGET	14
ATT ÅSTADKOMMA EN FÖRHANDLINGSLÖSNING	14
ARBETETS UPPLÄGGNING	15
ANALYS OCH GENERELLA ÖVERVÄGANDEN	17
VAD ÄR SÅDDKAPITAL?	17
UTGÅNGSPUNKTER OCH ÖVERGRIPANDE PROBLEMBESKRIVNING.....	18
BEHOVET AV SÅDDKAPITAL	19
MÅLEN FÖR ETT ÅTGÄRDSPROGRAM.....	20
MÖJLIGHETERNA ATT ANVÄNDA KAPITALET I SYSTEMET.....	21
INDUSTRIFONDENS MARKNADSKOMPLETTERANDE ROLL	22
ALTERNATIVA VÄGAR TILL ÖKAD SÅDDFINANSIERING	25
DE FÖRESLAGNA ÅTGÄRDERNAS KONSEKVENSER	27
FÖRSLAG NR 1: EN REGIONAL OCH NATIONELL STRUKTUR BASERAD PÅ TEKNIKBROSTIFTELSENA	29
SYFTE.....	29

UTVÄRDERING AV TEKNIKBROSTIFTELSENA	30
FÖRSLAGETS VIKTIGASTE BESTÅNDSDELAR.....	32
UPPDRAGSBESKRIVNING FÖR TBSV	33
SYSTEMETS FINANSIELLA UTHÅLLIGHET	35
ORGANISATORISKA ASPEKTER.....	37
INDUSTRIFONDENS ROLL	39
VINNOVAS ROLL.....	40
NUTEK	41
SAMARBETE MED ALMI.....	42
BILDANDET AV KONCERNEN.....	43
TIDSPLAN.....	44
FÖRSLAG NR 2: ALMI – EN FORTSATT VIKTIG AKTÖR.....	45
SAMARBETET MELLAN ALMI OCH SIC	45
INRIKTNING OCH OMFATTNING AV SICs VERKSAMHET.....	47
ETT FORTSATT INNOVATIONSSTÖD TILL OBEROENDE INNOVATÖRER.....	48
HUR ORDNAS FINANSIERINGEN ?.....	50
FÖRSLAG NR 3: KICK-START SVERIGE – EN NY TYP AV FOND FÖR TIDIGT ÄGARKAPITAL.....	52
SYFTE.....	52
BAKGRUND	52
DEN SVENSKA RISKKAPITALMARKNADEN	53
FÖRESLAGEN STRUKTUR.....	54
POTENTIELLA INVESTORER	54
INVESTERINGSSTRATEGI.....	55
REGIONAL/LOKAL NÄRVARO	55
ANDRA FONDER INITIERADE AV NUTEK.....	56
FÖRSLAG NR 4: SKATTESITUATIONEN FÖR INVESTERARE	57
BEHOVET AV KOMPETENT KAPITAL	57
SVERIGE I ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV.....	58
NÅGOT OM SKATTEREGLER I SVERIGE	58
FÖRSLAG NR 5: UNIVERSITETENS HOLDINGBOLAG	60
BEGÄRAN OM MER RESURSER	61
HOLDINGBOLAGENS FINANSIELLA SITUATION	61
REFLEKTIONER OM ROLLER OCH SAMSPEL.....	62
FÖRSLAG NR 6: FÖRENKLA OCH FÖRTYDLIGA INDUSTRIFONDENS MANDAT.....	65
FÖRSLAG NR 7: ÖKAD AFFÄRSMÄSSIGHET I SÅDDFINANSIERING ÖNSKVÄRD	66
BILAGA 1:	67

BILAGA 2: 69

INLEDNING

Under drygt sex månader har jag på Näringsministerns uppdrag arbetat tillsammans med ett stort antal statliga och statligt initierade aktörer för att få till stånd mer resurser för att öka den marknadskompletterande finansieringen för att i tidiga skeden hjälpa fram unga innovativa företag.

Jag har arbetat fram ett åtgärdsprogram på sju punkter som, om det blir väl mottaget, på ett påtagligt sätt kan förbättra svenskt innovationsstöd och förutsättningarna för det kunskapsbaserade nyföretagandet. Uppgiften hade självklart varit enklare om jag, eller departementet, hade haft oinskränkt direktiv rätt över de inblandade organisationerna. Så är inte fallet. Det är därför jag varit förhandlingsman. I förhandlingar får man ge och ta. Vissa blir mer nöjda med resultatet än andra. Det har varit ett komplext och tidskrävande uppdrag; särskilt som jag på ett tidigt stadium valde en ambitiös målsättning för att försöka förbättra systemstrukturen, inte bara att få finansiella resurser att mobiliseras kring tidiga skeden. På den punkt tror jag mig ha gjort vissa framsteg.

Under arbetets gång har det framstått allt klarare för mig hur viktigt det kunskapsbaserade nyföretagandet måste bli för Sverige. En mycket stor andel av landets forskning sker i ett tiotal stora koncerner, svenska eller utländska med etablering i Sverige. Inom svenska företag finns starka krafter som kan driva en större andel av koncernens FoU till andra länder. I globaliseringens tid finns det också uppenbara kostnadsargument som talar för att den inte så sofistikerade produktionen kan förläggas till lågkostnadsländer. Dessa låg tidigare långt borta men finns nu i grannskapet. Det sänker tröskeln för förändring. Desto viktigare blir det att söka bevara och värna om den position vi har både inom kunskapsbaserat och traditionellt näringsliv, men att inför framtiden basera en tillväxtstrategi i högre grad på en stor mångfald av kunskapsbaserade företag.

”Sverige skall vara Europas mest konkurrenskraftiga, dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi, och därmed ett av världens mest attraktiva investeringsländer för stora och kunskapsbaserade företag”. Så inleder Tomas Östros och Leif Pagrotsky den vision som regeringen vill skall tjäna som vägledning för Sveriges innovationspolitiska strategi. Ribban har lagts högt.

Nu sätts fokus på hur detta skall åstadkommas. Att kunna hjälpa unga företag med riskvilligt kapital är en förutsättning för en sådan strategi. De förändringar som jag föreslår innebär en klar förbättring i det svenska innovationssystemet, men representerar inte en slutstation. Den typen av system byggs varje dag och måste utvecklas och förändras med tiden. Regeringens vision pekar mot att vi måste sätta ribban högt även för det innovationsstödjande systemet.

Det är min förhoppning att mina förslag skall få gehör och implementeras med skyndsamt. Gårdagens innovationsstöd körs nu på fälgen och morgondagens måste snabbt på plats.

Min rapport presenteras den 30 juni och mitt uppdrag är därmed avslutat. Till alla som hjälpt mig under detta arbete, och det är många, vill jag rikta mitt varma tack. Ett särskilt tack riktas till Eva Agevik, departementsråd i Näringsdepartementet, som väglett och stöttat mig och till min medhjälpare Lars Graneld.

Stockholm den 29 juni
Claes de Neergaard

SAMMANFATTNING

UPPDRAGET

Uppdraget är att genom förhandling möjliggöra ett antal åtgärder. Ett åtgärdsprogram omfattande sju punkter presenteras som syftar till att ta ett brett grepp på innovationsfinansieringen i Sverige. Arbetet har bedrivits i nära samarbete med ledning och styrelse i Industrifonden, Teknikbrostiftelserna, Almi Företagspartner AB, Stiftelsen Innovationscentrum, VINNOVA och NUTEK.

Förslagen syftar till mer marknadskompletterande insatser för att finansiera kommersialisering av innovationer. De syftar också till att åstadkomma en ökad tydlighet och enkelhet i det något svåröverskådliga systemet samt att förbättra de innovationsstödjande insitutionernas långsiktighet och dynamik.

En större tonvikt än jag har förväntat har fått läggas på frågor som har med systemets arkitektur att göra. Det är möjligheten av att kunna bidra till byggandet av ett bättre och mer framtidsinriktat innovationsstödjande system som gjort denna uppgift så intressant.

Uppdraget har varit komplext och omfattat 12 institutioner med varierande associationsrättslig status - 7 regionala stiftelser, 2 nationella stiftelser (Industrifonden och Stiftelsen Innovationscentrum), 2 statliga myndigheter (NUTEK och VINNOVA) och ett statligt företag (ALMI) omfattande ett moderbolag med dotterbolag i 21 län. Dessa institutioner har i varierande grad kontaktytor och samarbeten med 17 holding- och kommersialiseringsbolag inom universitet och högskola och 19 Industriella Utvecklingscentra (IUC). Dessutom spelar regioner och länsstyrelser en viktig roll som kompletterande finansiärer och som katalysatorer för initiativ inom sina områden. Till svåröverskådligheten hör också de relativt stora regionala/lokala skillnaderna i de innovationsstödjande systemen. Detta beror dels på olika regionala förutsättningar, dels på att organisationerna valt varierande verksamhetsinriktning. Teknikbrostiftelserna har breda mandat som ger stora frihetsgrader. Även ALMI-bolagen uppvisar skillnader från ort till ort och holdingbolagen beroende på i vilken typ av universitet de är belägna.

BEHOVET AV FINANSIERING

Situationen är allvarlig. Sju regionala teknikbrostiftelser förvaltar i stora drag 1 miljard kronor. Om drygt tre år skall dessa stiftelser upphöra och återbetala tillgångarna till staten. De lever således med en starkt krympande tidshorisont. Stiftelsen Innovationscentrums (SIC) resurser är i allt väsentligt uttömda och måste ersättas. NUTEK som under en period av femton år varit en betydande såddfinansierare för teknikutvecklingsprojekt skall på sin förändrade myndighetsroll upphöra med såddfinansieringen. Denna drivs därför på sparlåga sedan en tid. Denna brist på såddfinansiering har i någon mån kunnat kompenseras tack vare en ändrad

inriktning mot en större andel såddfinansiering hos teknikbrostiftelserna i kombination med ökade bidrag från regioner. Detta räcker inte emellertid inte långt.

Min slutsats är att det finns en akut brist på statligt kapital inom förkommersiell finansiering. Det finns också brist på kapital inom området tidig egenkapitalfinansiering i startfasen.

BEHOVET AV ETT ENKLARE OCH TYDLIGARE SYSTEM

Staten måste axla sitt ”systemansvar” och staka ut vägen från dagens ”lapptäcke” av institutioner till det system som behövs för att säkra tillväxt och nyföretagande inom sektorer där Sverige har goda förutsättningar att spela en ledande roll. Detta nya system bör ha en finansiell bas eller finansiell förutsägbarhet som möjliggör ett långsiktigt agerande. Vi bör sikta till att vara ett föredöme inom EU vad beträffar kommersialisering av innovationer.

Det är angeläget att förenkla och förtydliga i systemet och hitta lösningar där dagens aktörer i ökad utsträckning agerar samordnat eller gemensamt efter en mer harmoniserad agenda. Den filosofi som ligger till grund för några av mina förslag är att bygga vidare på och förstärka det regionala och lokala innovationsstödet och att samtidigt öka möjligheterna till effektivisering och professionalisering.

MÅLEN FÖR ETT ÅTGÄRDSPROGRAM

I ljuset av uppdragsbeskrivningen och problembilden har arbetet bedrivits med följande konkreta mål, att:

- **lägga hörnstenar för ett framtida innovationsstödjande system och åstadkomma en ökad enkelhet och tydlighet**
- **behålla teknikbromiljarden i systemet som en långsiktig resurs**
- **därutöver förbättra förkommersiell finansiering genom resursöverföring och samarbetslösningar i syfte att använda kapitalet i systemet på ett mer effektivt sätt samt att åstadkomma en mer integrerad organisatorisk struktur än f n**
- **hitta tillfredsställande lösningar både för forskningsbaserade innovationer och innovationer från annan miljö**
- **underlätta för ökad finansiering med tidigt egenkapital**
- **underlätta en samfinansiering med Europeiska Investeringsfonden**
- **främja ökad medverkan av kapital och kompetens från den privata sektorn**
- **söka förtydliga rollerna mellan högskolans holdingbolag och högskolenära aktörer**

Åtgärdsprogrammet i förslagsavsnittet omfattar sju förslag och syftar till att nå dessa mål.

INDUSTRIFONDENS MARKNADSKOMPLETTERANDE ROLL

Det finns varierande synpunkter på hur marknadskompletterande Industrifonden egentligen är. Min uppfattning är att fondens styrelse på ett flerdimensionellt sätt söker beakta kravet på marknadskompletterande finansiering. Det finns emellertid förbättringspotential på två områden.

Det första gäller kravet om att i varje investering ha med privat samfinansiering åtminstone till 50%. I tider av brist på privat kapital, som under senare år i tidiga skeden, har Industrifonden därför svårigheter att uppfylla sina ambitioner till ett något motkonjunktorellt investeringsmönster.

Det andra gäller finansiering i tidigare skeden än där Industrifonden valt att lägga sin tyngdpunkt. Det är främst två faktorer som hållit tillbaka Industrifondens aktivitet i dessa skeden, dels samfinansieringskravet, dels fondens riskbenägenhet.

Jag anser att det ligger i Industrifondens uppdrag att vara beredd att ta hög risk i tidiga skeden och att successivt lägga en större andel än nu på såddfinansiering, eller förkommersiell finansiering, som jag också benämner det. Därför tar den lösning som förslagits ett holistiskt grepp på samfinansieringsproblematiken. Den för Industrifonden ännu närmare Sveriges framväxande regionala innovationscentra (vilket borde vara strategiskt riktigt) och placerar medel från Industrifonden i teknikbrogruppen, som har som huvuduppgift att verka i innovationskedjans tidiga faser.

ALTERNATIVA VÄGAR FÖR ÖKAD SÅDDFINANSIERING

Jag har i samråd med berörda organisationer övervägt många alternativ för att öka tillgången på såddkapital genom en effektiviserad användning av existerande kapital. Däribland har återfunnits möjligheten att förena Stiftelsen Innovationscentrum och Industrifonden, möjligheten av att frigöra kapital genom att lägga vissa tillgångar i Industrifonden i en "run off fund", att poola alla såddmedel i en gemensam kassa för teknikbolag och ALMI, att bilda gemensamma regionala såddbolag mellan ALMI och teknikbroarna, att få Industrifonden att antingen utfärda förlusttäckningsgarantier för ALMIs utlåning eller att ingå ett samarbetsavtal med ALMI enligt vilket Industrifonden bär hela eller större delen av kreditrisken. Dessa senare modeller har utgått från idéskisser från ALMI. Min bedömning är att inga av ovan nämnda modeller har haft förutsättningar att kunna realiseras.

Med nuvarande regler kan inte heller ALMIs lånefond användas för ett kontinuerligt innovationsstöd.

FÖRSLAGEN OCH DESS FINANSIELLA KONSEKVENSER

Det föreslagna åtgärdsprogrammet består av sju förslag:

- **Bilda en teknikbrokoncern med långsiktigt perspektiv**
- **Låt ALMI fortsätta innovationsfrämjandet med annan finansiering**
- **Skapa en ny typ av fond för tidigt ägarkapital**
- **Förbättra skattesituationen för affärsänglar**
- **Hitta rätt balans mellan holdingbolag och teknikbroar**
- **Förenkla och förtydliga Industrifondens föreskrifter**
- **Säkerställ större affärsmässighet i såddfinansieringen**

Om dessa förslag realiserar kommer innovationsstödet att påtagligt förbättras och få en stabilare långsiktig resursbas.

ÅRLIG FINANSIERING I TIDIGA FASER¹

<u>Förkommersiell finansiering</u>		<u>Tidigt egenkapital (kommersiellt)</u>	
Teknikbrogruppen (snitt 2005-2014)		Kick-start Sverige (snitt 2005-09)	80 M
Innovationsstödjande strukturer	60 - 90 M	Industrifonden Venture ²	
Egenkapital, lån, patent	90 - 120 M	(snitt 2004/05-06/07)	85 M
Totalt	150 - 210 M	Industrifonden ³	
Totalt, genomsnitt per år	180 M	(snitt 2004/05-06/07)	150 - 200 M
ALMI (Lån + bidrag)	80 - 100 M		
TOTALT	230 - 310 M	TOTALT	315 - 365 M

1. Exkl. samfinansiering från privata finansiärer och offentlig regional/lokal finansiering. Dessutom exkl finansiering från holdingbolag och NUTEKs planerade fonder i Mål 1 och Mål 2
2. Uppgiften avser Industrifondens planerade investeringar i dess regionala riskkapitalbolag.
3. Beloppet avser planerade investeringar i nya portföljbolag. Därtill kommer följdinvesteringar i befintliga portföljbolag, varav en del är i tidigt skede.

TEST

Inom **förkommersiell finansiering** borde en årlig finansiering på ca SEK 230 - 310 M vara möjlig; SEK 80 - 100 M från ALMI och, konservativt räknat, SEK 150 - 210 M från Teknikbrogruppen, av vilket det senare kan schematiskt delas upp på innovationsstödjande strukturer mm (60-90 M) och såddfinansiering (90-120 M). Notera att offentlig regional/lokal samfinansiering, eventuella ytterligare medel via holdingbolagen och medel från tre nya föreslagna regionala riskkapitalfonder baserade på alternativ användning av EUs regionalstöd ej finns inkluderade i tabellen.

Industrifondens kapitalisering av dess regionala aktiebolag kommer att medverka till att tillföra uppskattningsvis lika mycket från den privata sektorn. Kick-Start fonden, om den etableras, kan beräknas investera ca SEK 400 M under fem år, d v s SEK 80 M per år. Tillsammans med Industrifondens direktinvesteringar i uppstartfasen på ca 150 - 200 M per år kommer de statliga additionella bidragen till **kommersiell finansiering i uppstartfasen** uppgå till ca SEK 315 - 365 M per år. Av detta är SEK 80 M ett resultat av förslaget.

Min bedömning är att detta är en adekvat och balanserad insats under nuvarande omständigheter. Det gäller dessutom att omsätta de stolta programförklaringarna om kompetent kapital, ökad professionalitet och effektivitet i konkreta insatser för att främja nyföretagande och tillväxt. Min förhoppning är att hopkopplingen av nationella och regionala aktörer och ett intensifierat regionalt samarbete mellan teknikbrogruppen och ALMI skall bidra till att öka dynamiken i systemet.

FÖRSLAG NR 1: EN REGIONAL OCH NATIONELL STRUKTUR BASERAD PÅ TEKNIKBRÖSTIFTELSENA

Förslaget går ut på att låta de sju regionala stiftelserna formera sig i en koncern genom att bilda ett nationellt holdingbolag med sju regionala dotterbolag. VINNOVA föreslås lägga in sin nuvarande inkubatorfinansiering och att utöka detta åtagande. Industrifonden föreslås investera SEK 200 M under 2005-2007. Eftersom NUTEKs såddfinansiering upphör vore det lämpligt att överföra NUTEKs existerande kreditportfölj, tillsammans med existerande reserver för att infria framtida åtaganden till teknikbrogruppen.

Staten accepterar att återbetalning från teknikbröstiftelserna görs genom att dessa vid årsskiftet 2007/2008 överlämnar sin aktier i teknikbrogruppens moderbolag. På detta sätt bibehålls en dryg miljard kronor i systemet. En del av kapitalet i gruppen tillåts att långsamt förbrukas under minst tio år.

Två modeller läggs fram hur denna i allt väsentligt stiftelseägda koncern (t o m 2007) skall bildas, med eller utan statligt aktieäggande t o m 2007. Enligt tidsplanen bör koncernen vara operativ den 1 januari 2005.

Grundtanken i förslaget är att den nybildade TBSV-koncernen inte bör vara lika inriktad som hittills på innovationer som kommer från universitet och högskolor. Systemet skall vara öppet för alla innovationer med en viss teknikhöjd och marknadspotential, oavsett från vilken miljö de kommer ifrån. Denna verksamhetsinriktning är konsistent med teknikbröstiftelsernas uppdrag. Den nya koncernen kommer därigenom sannolikt att få en större kontaktyta mot ALMI

FÖRSLAG NR 2: ALMI FORTSÄTTER SITT INNOVATIONSSTÖD MEN MED ANNAN FINANSIERING

ALMI skall fortsätta den inslagna banan att finansiera oberoende innovatörer och nystartade innovationsbaserade företag. Detta förslag är lika viktigt som mitt förslag att reorganisera teknikbrostiftelserna och i förslaget redovisas en rad viktiga bevekelsegrunder.

Med tanke på de restriktioner som omgärdar ALMIs eget kapital måste det till ett årligt tillskott på i storleksordning SEK 50 M för att möjliggöra ett verkningsfullt innovationsstöd.

Detta föreslås finansieras i första hand genom omdisponeringar inom statens budget, genom ett ökat samarbete med regioner och län och/eller med nya anslag.

Det är angeläget att ALMI och teknibrogruppen förutsättningslöst intensifierar sitt regionala samarbete och anpassar det till nya förutsättningar.

FÖRSLAG NR 3: KICK-START SVERIGE – EN NY TYP AV FOND FÖR TIDIGT ÄGARKAPITAL

Förslaget är att skapa en fond för tidigt ägarkapital med en kapitalbas på upp till SEK 600 M. Fonden skulle fylla ett tomrum och bidra till att stärka innovationskedjan där den är svag. Dessutom föreslås fonden bli av nytt slag, en variant på en matching-fond som stöttar privata investeringar. Fonden kommer att saminvestera i svenska bolag inom områdena ICT (Information and Communication Technology), Life Science samt industri och tjänster. För att kunna arbeta aktivt med utvecklingen av portföljbolagen och för att säkerställa ett bra flöde av nya affärer kommer samarbete att etableras med regionala riskkapitalaktörer på ett antal platser i Sverige.

Industrifonden är beredd att agera sponsor för denna fond och driver aktivt arbetet med att bilda fonden. En potentiell investering på SEK 200 M har indikerats från deras sida. Förberedelsearbetet för att sätta upp denna fond är i full gång. F n undersöks beredvilligheten att investera hos svenska institutioner och Europeiska Investeringsfonden.

FÖRSLAG NR 4: FÖRBÄTTRA SKATTESITUATIONEN FÖR RISKKAPITALINVESTORER

Privat riskkapital och personligt engagemang från bl.a. affärsänglar är utomordentligt viktigt för att få nya företag att växa. Affärsänglar som investerar som privatpersoner bör få rätt till uppskjuten skatt om vinsten från riskkapitalinvesteringar återinvesteras i nya sådana projekt (enligt modell ”skogskonto”).

Alla statligt understödda aktiviteter både i förkommersiellt skede och i tidigt egenkapital skall sträva efter att samfinansiera och samarbeta med privata aktörer, där så är möjligt, för att ta till vara entreprenörskap, kunskap och kapital. Ett intensifierat samarbete med t ex CONNECT är angeläget. Såddfinansiering får inte bli ett tjänstemannajobb. Genom att engagera entreprenörers kompetens och kapital kommer staten dessutom att få ett bättre finansiellt utfall på sina egna insatser.

Sverige bör dessutom kunna erbjuda villkor som attraherar utländskt riskkapital till kostnadseffektiva fonder med skattehemvist i Sverige som ett alternativ till andra skattemediciner

FÖRSLAG NR 5 : HITTA RÄTT BALANS MELLAN HOLDINGBOLAG OCH TEKNIKPROAR

Universitet och högskolor har tilldelats tre uppgifter (undervisning, forskning och samverkan med samhället) och holdingbolagen har en viktig funktion inom den tredje uppgiften. Det är därför rimligt och principiellt riktigt att resurstilldelningen från huvudmannen (Utbildningsdepartementet) anpassas till alla huvuduppgifterna. Det finns därför skäl att tillföra holdingbolagen mer resurser i den forskningspolitiska propositionen i höst. Resurstillskottet bör anpassas till de förstärkningsåtgärder som här föreslås av det högskolenära systemet.

Den långsiktiga satsningen på teknikbrogruppen innebär att holdingbolagen får en starkare partner. Samarbetet dem emellan måste baseras på en rationell arbetsfördelning. Ett universitets holdingbolag bör i första hand arbeta med en bred palett av åtgärder i de allra tidigaste skedena av kommersialiseringsprocessen. Att alla universitet genom sina holdingbolag skall göra investeringar i avknopningsföretag är inte självklart. Ett holdingbolags investeringsportfölj riskerar att bli för liten och dåligt diversifierad och därmed sammantaget ha mycket hög risk. Har man dessutom begränsade resurser att göra följdinvesteringar kan ägandet bli ordentligt utspädd i kommande finansieringsrundor. Det finns därför flera skäl som talar för att egenkapitalinvesteringar i huvudsak borde göras av externa, gärna högskolenära, aktörer som borde ha större resurser och sannolikt kunna göra en mer oberoende projektutvärdering. Inom teknikbrokoncernen finns en större möjlighet att poola risker på nationell bas och därigenom gardera sig genom diversifiering.

FÖRSLAG NR 6: FÖRENKLA OCH FÖRTYDLIGA INDUSTRIFONDENS STADGA

Industrifondens föreskrifter (stadga och förordning från 1996) är krångliga och otympliga. Inom ramen för en oförändrad ändamålsbeskrivning kan staten göra förändringar som gör det möjligt för fondens styrelse att lättare anpassa verksamheten till skiftande förutsättningar. Näringsdepartementet har därför i samråd med Industrifondens styrelse utarbetat en konsoliderad stadga i samband med detta förhandlingsarbete i syfte att förenkla och förtydliga fondens uppdrag. Enligt min uppfattning är den reviderade föreskriften tydligare vad beträffar marknadskompletterande finansiering med hög risk

Den nya stadgan kommer att kunna börja tillämpas under hösten 2004.

FÖRSLAG NR 7: ÖKAD AFFÄRSMÄSSIGHET I SÅDDFINANSIERING ÖNSKVÄRD

Trots positiva samhällsekonomiska effekter av såddfinansiering bör en större symmetri mellan risk och avkastning eftersträvas i satsningar av statliga och statligt inriktade aktörer. Annars finns risk för missbruk och för att kapitalet i systemet urholkas alltför snabbt.

UPPDRAGET

ATT ÅSTADKOMMA EN FÖRHANDLINGSLÖSNING

Den 4 november 2003 utnämnde Näringsdepartementet de Neergaard som förhandlingsman i syfte att undersöka förutsättningarna för en ny struktur som möjliggör marknadskompletterande finansiering till företag och innovationer i tidiga skeden. Uppdragsbeskrivningen in extenso bifogas.

Näringsdepartementet betonar, att en sund och effektiv struktur för att tillhandahålla riskkapital är av grundläggande betydelse för att skapa tillväxt och sysselsättning. Det noteras att projekt i de allra tidigaste skedena under senare år har fått försämrade förutsättningar att attrahera kapital från privata riskkapitalaktörer. Därför är det motiverat att staten bör vidta marknadskompletterande åtgärder inom ramen för existerande resurser.

Näringsdepartementet önskar se en tydligare struktur och ansvarsfördelning mellan offentligt initierade och offentligt ägda aktörer, såsom Industrifonden, de sju teknikbrostiftelserna, Almi Företagspartner, NUTEK och Stiftelsen Innovationscentrum.

Sammanfattningsvis ges förhandlingsmannen i uppdrag bl a att:

- **Överväga och tydliggöra Industrifondens marknadskompletterande roll samt möjligheten och ändamålsenligheten av att förena Stiftelsen Innovationscentrum med Industrifonden**
- **För att främja att de marknadskompletterande insatserna renodlas borde verksamheten i teknikbrostiftelserna och ALMI Företagspartner AB utgöra en integrerad del i en ny struktur. I första hand borde möjligheten av samarbetsavtal mellan Industrifonden, teknikbrostiftelserna och ALMI Företagspartner AB övervägas, i syfte att erbjuda finansiering i tidiga skeden.**
- **Undersöka hur samfinansiering med EU-medel skall kunna åstadkommas**
- **Beakta också andra insatser som stödjer kommersialisering av forskning, som t ex insatser från VINNOVA, Connect m fl**

Arbete skall syfta till att införa av en ny struktur vid halvårsskiftet 2004.

Förhandlingsmannen ges ett ”öppet” mandat i den meningen att helt eller delvis andra lösningar än de ovan nämnda kan prövas.

Arbete skall bedrivas i samarbete och samråd med de berörda organisationerna och beakta de förhandlingar som förs angående ALMI-gruppens finansiering och som leds av Peter Nygårds, en annan av Näringsdepartementet utsedd förhandlingsman.

En styrgrupp med representanter för närings- och finansdepartementen skall vägleda arbetet.

ARBETETS UPPLÄGGNING

Uppdraget är att genom förhandling möjliggöra ett antal åtgärder. Det har således inte varit fråga om en utredning. Förslagen syftar till att ta ett brett grepp på innovationsfinansieringen i Sverige och så långt möjligt skapa förutsättningar för ett långsiktigt agerande.

Uppdraget har bedrivits i nära samarbete med ledning och styrelse i Industrifonden, Teknikbrostiftelserna, Almi Företagspartner AB, Stiftelsen Innovationscentrum, VINNOVA och NUTEK. Holdingbolagens förening, IUC, Connect, Wallenbergstiftelsen och flera forskningsstiftelser samt Riskkapitalföreningen har konsulterats. Jan Edling från LO, som i en bilaga till SOU 2002:101, "Företagsutveckling på regional nivå", lagt fram ett förslag om ett kretsloppssystem för innovationsfinansiering, har även konsulterats vid flera tillfällen.

Ett mycket stort antal andra aktörer har kommit till tals; nationella, regionala, lokala; statliga och privata, högskolor, företag, oberoende innovatörer och entreprenörer..

En av näringsdepartementet beställd utvärdering av Teknikbrostiftelserna presenterades av Öhrlings Price Waterhouse Coopers i januari 2004 och dess slutsatser har utgjort ett viktigt underlagsmaterial. De inblandade organisationerna har förtjänstfullt försett mig med arbetsmaterial och uppslag till förbättringar av den tidiga kapitalförsörjningen till nya innovativa företag.

Arbetet kan i grova drag indelas i tre faser: analys (november-januari), syntes (februari-mars) och samtal/förhandlingar om en ny struktur (april-juni).

Ett större arbetsmöte med för uppdraget utvalda organisationer hölls i början av mars. En utredningsgrupp med representanter för teknikbrostiftelserna, VINNOVA och Industrifonden tillsattes i mitten av mars i syfte att utreda förutsättningarna för en långfristigare lösning för den regionala verksamhet som i dag bedrivs inom ramen för teknikbrostiftelserna. Denna utredningsgrupp har biträttats av advokatfirman Linklaters. Under utredningsgruppens arbete har Almi och NUTEK konsulterats vid flera tillfällen.

I början av maj anordnade statssekreterare Söder en workshop i Näringsdepartement den 28 juni 2004 med inblandade departement och organisationer.

En avsiktsförklaring om bildandet av en teknikbrokoncern skrevs under 040628 av de sju teknikbrostiftelserna, VINNOVA och Industrifonden.

Parallellt med detta arbete har en förhandlingslösning avseende Almi Företagspartner ABs fortsatta finansiering från staten och landstingen presenterats av Peter Nygårds. Förslaget avser driftskostnaderna i ALMI 2004-2006 och utgår bl.a. från att en innovationsstödjande verksamhet skall bedrivas av ALMI under avtalsperioden. Genom denna uppgörelse kan ALMI bland annat fortsätta att ha innovationsrådgivare anställda. Samråd har skett med Nygårds.

Diskussioner har förts med Europeiska Investeringsfonden (EIF) i Luxembourg och svenska finansiella institutioner om förutsättningarna för att sätta upp en ny typ av nationell riskkapitalfond för tidigt egenkapital.

I och med uppdragets avgränsning till såddfinansiering behandlas endast ytligt andra möjligheter till kommersialisering av innovationer, som t ex försäljning av patent, licensiering och samarbeten mellan universitetet och enskilda företag.

Under större delen av arbetet har jag assisterats av Lars Graneld, konsult på SEK Advisory Services.

En styrgrupp, bestående av högre tjänstemän inom närings- och finansdepartementen under ordförandeskap av departementsrådet Eva Agevik i Näringsdepartementet, har regelbundet konsulterats beträffande arbetets inriktning.

ANALYS OCH GENERELLA ÖVERVÄGANDEN

VAD ÄR SÅDDKAPITAL?

Det finns ett antal begrepp kring tidig finansiering som det finns skäl att definiera. Med såddkapital menas vanligtvis tidig finansiering av ännu inte färdigutvecklade affärsprojekt i syfte att möjliggöra en kommersialisering. Ett delvis synonymt begrepp är utvecklingskapital. Affärsprojekten bedrivs vanligtvis i företagsform, men i mycket tidiga faser även av privatpersoner, t ex oberoende uppfinnare eller forskare. Såddfinansiering kan ges med många olika finansieringsinstrument, egenkapital, villkorlån, lån mot royalty, vinstdelning, konvertibla lån etc eller bidrag. Ju tidigare skede för finansiering desto högre risk. Finansiärerna kan vara statliga eller privata och återfinnas i spannet mellan bidragsgivare och dem med helt kommersiella avkastningskrav. Ibland görs en distinktion mellan för-sådd och sådd, men jag undviker i denna rapport en sådan grad av sofistikerad.

Såddkapital är ofta förknippat med ett personligt engagemang och betydande arbetsinsatser från en finansiär för att stötta bolagets verksamhet.

Europeiska riskkapitalbranschens branschorganisation (EVCA) definierar tidigt egenkapital för nystartade bolag som "Start-Up capital". Många riskkapitalbolag som arbetar i detta skede betecknar sig emellertid ofta som såddfinansiärer. Begreppsapparaten är något flytande.

Finansieringsbehoven i såddfasen varierar kraftigt beroende på bransch och enskilt projekt, från ett par hundra tusen kronor till mångmiljonbelopp. "Start-Up" fasen omfattar normalt egenkapitalinvesteringar mellan några hundratusen kronor till SEK 10 M. Framför allt inom området läkemedelsutveckling är beloppen i regel betydligt större.

Jag kommer i denna rapport att även använda mig av begreppen förkommersiell och kommersiell finansiering. Detta görs för att illustrera att finansieringen med såddkapital fram till den punkt där det kommersiella egenkapitalet tar vid är förknippad med höga risker.

Den höga risknivån inom såddfinansiering och de kostnadskrävande arbetsinsatserna gör det privata kapitalet sparsmakat. I den meningen finns det ett "marknadsmislyckande". Men såddfinansiering, rätt skött, har goda samhällsekonomiska effekter. Det räcker att en liten andel av de finansierade företagen blir kommersiellt lyckosamma och genererar sysselsättning, skatteintäkter mm för att den samhällsekonomiska kalkylen skall gå ihop. Marknadsmislyckandet och de samhällsekonomiska effekterna utgör de två huvudsakliga bevekelsegrunderna för ett statligt engagemang.

UTGÅNGSPUNKTER OCH ÖVERGRIPANDE PROBLEMBESKRIVNING

Problembeskrivningen rör finansiering och organisation, nämligen behovet av:

- **mer marknadskompletterande insatser, helst inom ramen för existerande resurser**
- **att bygga ökad tydlighet i systemet och innovationsstödjande institutioner med ett långsiktigt perspektiv**

En större tonvikt än jag har förväntat har fått läggas på frågor som har med **systemets ”arkitektur”** att göra. Det är just möjligheten av att kunna bidra till byggandet av ett bättre och mer framtidsinriktat innovationsstödjande system som gjort denna uppgift så intressant.

Uppdraget har varit komplext och omfattat 12 institutioner med varierande associationsrättslig status - 7 regionala stiftelser, 2 nationella stiftelser (Industrifonden och Stiftelsen Innovationscentrum), 2 statliga myndigheter (NUTEK och VINNOVA) och ett statligt företag (ALMI) omfattande ett moderbolag med dotterbolag i 21 län. Dessa institutioner har i varierande grad kontaktytor och samarbeten med 17 holding- och kommersialiseringsbolag inom universitet och högskola och 19 Industriella Utvecklingscentra (IUC). Dessutom spelar regioner och länsstyrelser en viktig roll som kompletterande finansiärer och som katalysatorer för initiativ inom sina områden.

Till komplexiteten hör också de relativt stora regionala/lokala skillnaderna i de innovationsstödjande systemen. Detta beror dels på olika regionala förutsättningar, dels på att organisationerna valt varierande verksamhetsinriktning. Teknikbrostiftelserna har breda mandat som ger stora frihetsgrader. Även ALMI-bolagen och holdingbolagen uppvisar skillnader från ort till ort.

De flesta nämnda aktörer har i bred bemärkelse liknande uppdrag som syftar till att främja entreprenörskap, innovationer, nyföretagande och tillväxt. Men inriktningen varierar beroende på om man har ett regionalt eller nationellt mandat och om man är inriktad på högskola eller icke-högskoleanknutna företag. Den varierar också beroende på vilka instrument (bidrag, lån, egenkapital mm) man fått sig tilldelade, i vilken fas av innovationskedjan man arbetar och om man valt att i allt väsentligt enbart agera som finansiär (och arbeta genom ”utförare”) eller om man i en och samma organisation förenar rollen som utförare och finansiär. Självklart finns det även skillnader baserade på var organisationerna, p g a konstitution eller policy, positionerat sig i skalan mellan bidragsgivare och kommersiell aktör.

Det förekommer organiserade och oorganiserade samarbeten, både på regional och nationell nivå, mellan många av dessa aktörer. I vissa regioner fungerar samarbetet bättre än på andra.

Till denna mångfacetterade och något splittrade organisatoriska bild skall läggas **den finansiella dimensionen**. Det är otillfredsställande att många av de inblandade organisationerna inte har de rätta förutsättningarna att agera långsiktigt. Detta är en viktig förutsättning om man har till uppgift att främja utvecklandet av nya företag.

Situationen är allvarlig. Sju regionala teknikbrostiftelser förvaltar i stora drag 1 miljard kronor. Om drygt tre år skall dessa stiftelser upphöra och återbetala tillgångarna till staten. De lever således med en starkt krympande tidshorisont. Stiftelsen Innovationscentrums (SIC) resurser är i allt väsentligt uttömda och måste ersättas. NUTEK som under en period av femton år varit en betydande såddfinansiär för teknikutvecklingsprojekt skall på sin förändrade myndighetsroll upphöra med såddfinansieringen. Denna drivs därför på sparläga sedan en tid. Denna brist på såddfinansiering har i någon mån kunnat kompenseras tack vare en ändrad inriktning mot en större andel såddfinansiering hos teknikbrostiftelserna i kombination med ökade bidrag från regioner. Detta räcker inte emellertid inte långt.

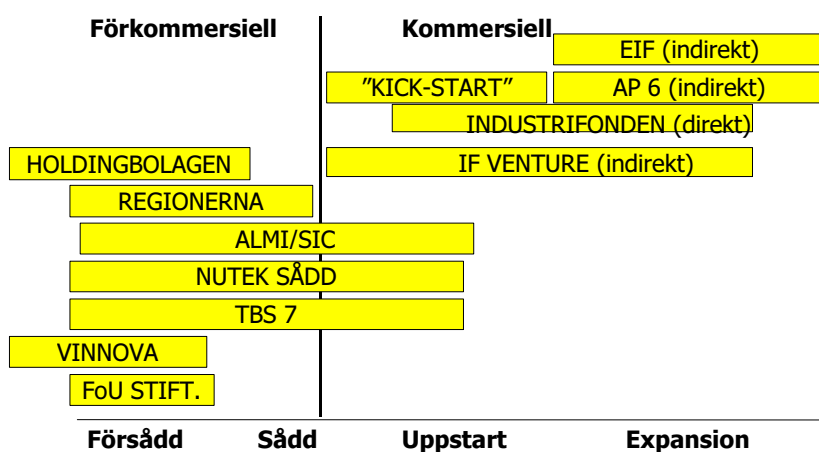
Nu gäller det därför för staten att försöka ta ett helhetsgrepp på systemet. Staten måste axla sitt "systemansvar" och staka ut vägen från dagens "lapptäcke" av institutioner till det system som behövs för att säkra tillväxt och nyföretagande inom sektorer där Sverige har goda förutsättningar att spela en ledande roll. Detta nya system bör ha en finansiell bas eller finansiell förutsägbarhet som möjliggör ett långsiktigt agerande. Ett utbyggt system för offentlig delfinansiering i såddstadiet kommer att generera fler affärsmöjligheter för efterföljande privata finansiärer.

Sammantaget känns det angeläget att förenkla och förtydliga i systemet och hitta lösningar där dessa aktörer i ökad utsträckning agerar samordnat eller gemensamt efter en mer harmoniserad agenda. Den filosofi som ligger till grund för några av mina förslag är att bygga vidare på och förstärka det regionala och lokala innovationsstödet men att samtidigt öka möjligheterna till effektivisering och professionalisering.

BEHOVET AV SÅDDKAPITAL

Nedanstående bild ger en grov, schematisk illustration av det svenska publika landskapet för riskkapitalfinansiering

DET SVENSKA PUBLIKA LANDSKAPET FÖR SÅDD OCH TIDIGT EGENKAPITAL

Alla ”boxar” utom en i bilden representerar existerande aktörer. Inom kommersiell finansiering återfinns spelare som i allt väsentligt bidrar med egenkapital eller egenkapitalliknande finansieringar. Vi har åskådliggjort var den föreslagna nya riskkapitalfonden, som går under arbetsnamnet KickStart Sverige, schematiskt kan placeras. (Det bär dock noteras, att denna föreslagna fond inte är statlig, men backas upp av Industrifonden). Termen ”indirekt finansiering” (se AP6, EIF, Industrifonden Venture) avser investeringar i riskkapitalbolag (fonder eller aktiebolag) som i sin tur investerar i företag.

Min **slutsats** är att det finns en akut brist på statligt kapital inom förkommersiell finansiering. Det finns också brist på kapital inom området tidig egenkapitalfinansiering i startfasen. Det finns inget som tyder på att privat riskkapital är på väg att förflytta sig mot tidigt egenkapital. De flesta bedömare är av samma åsikt. Vissa riskkapitalaktörer inom Life Science anser, att det inom detta affärsområde inte finns en markerad brist i tidiga skeden men bioteknikindustrin anser att det gör det. Inom Life Science fungerar ofta forskningsanslag som ett kraftfullt utvecklingskapital som möjliggör att forskare kan patentskydda upptäckter/innovationer som kan utgöra den värdebas på vilken riskkapitalsatsningar görs.

Ett åtgärdsprogram bör således inriktas både på förkommersiell finansiering och tidigt egenkapital. I det första fallet kommer det att krävas medel som kan tåla den risk som karakteriserar det investeringsstadiet. I det andra fallet, där kapital skall attraheras från institutionella placerare, krävs en marknadsmässig logik.

MÅLEN FÖR ETT ÅTGÄRDSPROGRAM

I ljuset av uppdragsbeskrivningen och problembilden har arbetet bedrivits med följande konkreta mål att:

- **lägga hörnstenar för ett framtida innovationsstödande system och åstadkomma en ökad enkelhet och tydlighet**
- **behålla teknikbromiljarden i systemet som en långsiktig resurs**
- **därutöver förbättra förkommersiell finansiering genom resursöverföring och samarbetslösningar i syfte att använda kapitalet i systemet på ett mer effektivt sätt samt att åstadkomma en mer integrerad organisatorisk struktur än f n**
- **hitta tillfredsställande lösningar både för forskningsbaserade innovationer och innovationer från annan miljö**
- **underlätta för ökad finansiering med tidigt egenkapital**
- **underlätta en samfinansiering med Europeiska Investeringsfonden**
- **främja ökad medverkan av kapital och kompetens från den privata sektorn**
- **söka förtydliga rollerna mellan högskolans holdingbolag och högskolenära aktörer**

Åtgärdsprogrammet i förslagsavsnittet omfattar sju förslag och syftar till att nå dessa mål:

Förslagen är:

- **Bilda en teknikbrokoncern med långsiktigt perspektiv**
- **Låt ALMI fortsätta innovationsfrämjande med annan finansiering**
- **Skapa en ny typ av fond för tidigt ägarkapital**
- **Förbättra skattesituationen för affärsänglar**
- **Hitta rätt balans mellan holdingbolag och teknikbroar**
- **Förenkla och förtydliga Industrifondens föreskrifter**
- **Säkerställ större affärsmässighet i såddfinansieringen**

Om dessa förslag realiserar kommer innovationsstödet att påtagligt förbättras och få en stabilare långsiktig resursbas.

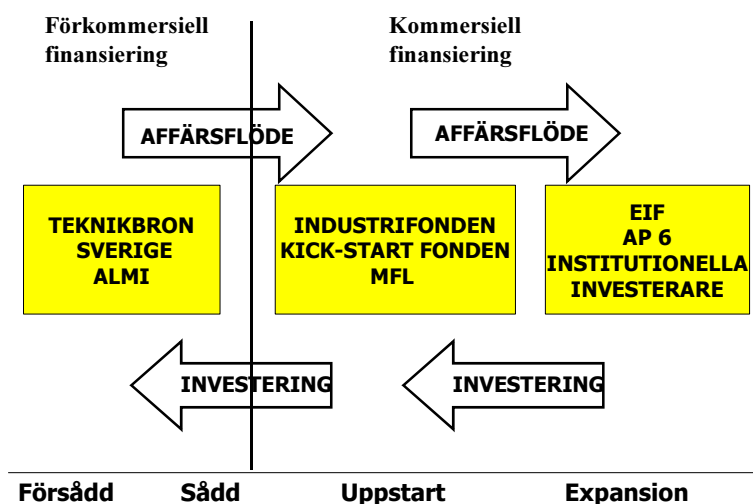
MÖJLIGHETERNA ATT ANVÄNDA KAPITALET I SYSTEMET

En strategi för att bättre använda de resurser som redan finns i systemet måste fokuseras på **Teknikrostiftelserna** och **Industrifonden** för där finns mest resurser (SEK 1 miljard resp SEK 3,3 miljarder kronor). Även **ALMI**s kapitalbas är betydande. Emellertid består **ALMI**s kapitalbas till största delen av en lånefond som är omgärdad av vissa restriktioner vilket med bibehållna regler immobiliserar den för den typ av höga risker som är förknippade med innovationsfinansiering.

Min ambition har varit att hitta ett sätt att hålla kvar miljarden i teknikbroarna och att redan nu kunna lösa upp problemet med återbetalningen 2007. Detta är inte bara en fråga om pengar. Teknikbroarna utgör viktiga nav i de regionala innovationssystemen. De har en inriktning på forskningsbaserade innovationer och en geografisk lokalisering (Stockholm, Göteborg, Lund, Linköping, Uppsala, Umeå och Luleå) som väl avspeglar forskningsintensiteten i landet, både den högskolebaserade och den industriella. Ett i större utsträckning regionbaserat innovationssystem underlättar framväxten av starka regioner i Sverige, vilket verkar angeläget i ett EU-perspektiv.

Om man kan behålla teknikbromedlen i systemet och samtidigt vidta organisatoriska åtgärder som skapar förutsättningarna för att förbättra och professionalisera systemet så har man gjort två bra saker samtidigt. Den besvärligaste komplicerande faktorn i en sådan omorganisation är den associationsrättsliga eftersom teknikbroarna är stiftelser. Vi tror oss ha hittat en framkomlig väg och förslaget finns redovisat senare i denna promemoria. Genom att bygga ihop teknikbroarna till en koncern och tillföra kapital och kompetens från VINNOVA och Industrifonden kommer nio aktörer, som f n arbetar delvis oberoende av varandra, arbeta ihop inom ramen för en gemensam organisation med starka regionala förgreningar.

RISKKAPITALSYSTEMETS KRETSLOPP

TEST

En princip som jag försökt knäslätta i diskussionerna med de statliga och statligt initierade aktörerna, samt med de privata riskkapitalbolagen, är att man måste värna om de värdeskapande aktiviteter som görs ett steg tidigare i innovationskedjan än där man själv verkar (se bild ovan). Det gäller särskilt att ta hand om de svagaste länkarna i kedjan, såddfinansieringen och tidigt egenkapital. Investerar man normalt i företag som befinner sig i expansionsfas (ex Sjätte AP-fonden, EIF och institutionella investerare) kan det finnas skäl att även allokera en del investeringsmedel till finansiering i föregående fas (uppstart). Därav förslaget om Kick-Start Fonden. Arbetar man huvudsakligen med startkapital (ex Industrifonden) finns det skäl att värna om såddfinansieringen. Om ingen sår blir det ingen skörd. Därav förslaget om att Industrifonden skall bli aktieägare i teknikbrogruppen.

Ambitionen har varit att underlätta en stegvis förflyttning av kapital mot tidigare skeden. Därigenom skapas förutsättningar för ett ökat affärsflöde vilket borde underlätta för det privata kapitalet att på sikt ägna större uppmärksamhet åt tidiga investeringar.

INDUSTRIFONDENS MARKNADSKOMPLETTERANDE ROLL

Det finns varierande synpunkter på Stiftelsen Industrifondens marknadskompletterande roll. Jag skall göra ett försök att grovt analysera problematiken och ge min syn.

Marknadskomplettering kan uppnås genom en del av verksamheten och/eller genom att hela verksamheten genomförs. En verksamhet kan vara mer marknadskompletterande i vissa

konjunkturcykler och föga kompletterande i andra. Så var t ex Industrifondens marknads-kompletterande roll mindre 1999/2000 då det privata kapitalet investerade tämligen hämningslöst, även i såddfasen. Under senare år, när det privata kapitalet sinat i tidiga faser, har fondens relativa betydelse självklart ökat

Möjligheten att vara marknadskompletterande påverkas av avkastningskravet, skattestatusen och kapitaliseringen. Bland annat statsstödsreglerna sätter ett ramverk för hur långt man kan gå i marknadskompletterande riktning i det enskilda fallet.

Industrifondens uppdrag är att i marknadskompletterande syfte främja svensk industriell tillväxt genom finansiering (lån, utvecklingskapital, ägarkapital och garantier) företrädesvis till små och medelstora företag med ett fokus på nya och unga företag. Restriktionen är att finansiering skall erbjudas till verksamheter som bedöms kunna nå företagsekonomisk lönsamhet. Dessutom finns ett åliggande att följa upp insatserna i syfte att säkerställa att finansieringsvillkoren uppfylls. Enligt regeringens syn skall stiftelsens kapital över tiden hållas realt intakt. Styrelsen har antagit ett finansiellt mål på 5% per år för det totala kapitalet som innebär en något ambitiösare målsättning än realsäkring. Under gällande föreskrifter, fastställda 1996, och med målet att åtminstone värdesäkra kapitalet har Industrifonden ändrat tyngdpunkt från långivning till egenkapital eller egenkapitalliknande instrument. Parallellt har det skett en kompetensuppbyggnad i organisationen eftersom kunderna söker kapital i kombination med bransch- och företagskompetens.

Genom investeringar och placeringar har det förvaltade kapitalet vuxit till som mest ca SEK 4,6 Mrd (2001). I ljuset av börsnedgången och den svåra konjunkturen för investerare i små onoterade företag har kapitalet minskat till 3,6 Mrd 2003 framför allt p g a nedskrivningar och förluster i engagemangsportföljen. Det finns anledning att tro att även innevarande räkenskapsår (bokslut per halvårsskifte) kommer att innebära röda siffror.

En indexuppräknning av vid varje tidpunkt erhållet stiftelsekapital räknat från 1980 visar att det prognostiserade egna kapitalet vid mitten av 2004 ligger något över det KPI-justerade.

Jämfört med riskkapitalbolag i marknaden har Industrifonden ett lågt avkastningskrav, skattebefrielse och en god och stabil kapitalbas. Detta ger bra förutsättningar för att bedriva en marknadskompletterande verksamhet.

Enligt statistik från Svenska Riskkapitalföreningen investerades i Sverige 2003 ca SEK 4 Mrd i sådd-, uppstart- och expansionsfaserna. Därav svarade Industrifonden för ca 10 % i volym och 16 % i antal. Eftersom Industrifonden inte nyinvesterar i expansionsfasen är dess andel i de ännu tidigare faserna väsentligt större än de nämnda genomsnittstalen.

Styrelsens policy är att marknadskompletteringen skall genomsyra hela verksamheten. Dessutom skall fonden ha vissa aktiviteter med särskild marknadskompletterande profil. Detta implementeras genom att fonden:

- **gör nyinvesteringar i allt väsentligt enbart i uppstartningskedet**

- **regelmässigt saminvesterar med privat kapital och vanligtvis inte går över 50% av investerat/lånat kapital**
- **har ett antal delägda regionala riskkapitalbolag varav många investerar i tidiga skeden**
- **jämfört med kommersiella riskkapitalbolag har en relativt större tyngd på tillverkningsindustri**
- **gör viss såddfinansiering på eget initiativ eller i samarbete med andra**
- **skall fasa ut mogna investeringar på sikt och göra frigjort kapital tillgängligt för nyinvesteringar i tidiga skeden. Denna process är påbörjad.**

Dessutom tolkar jag att det finns en allmän viljeinriktning från styrelsen att så gott det går styra investeringen av det icke investerade kapitalet på ett konjunkturpassat sätt.

Jag noterar att Industrifonden har ett antal mogna engagemang i sin portfölj, också av noterade bolag. Detta är emellertid resultatet av att den ursprungliga investeringen gjordes i ett tidigt skede och att fonden fortsatt att stötta bolaget.

Därmed kan jag konstatera att styrelsen på ett flerdimensionellt sätt söker beakta kravet på marknadskompletterande finansiering. Det är viktigt för aktörer med ett samhälls- eller näringspolitiskt uppdrag att kontinuerligt säkerställa sitt mervärde.

Men, det finns enligt min åsikt emellertid förbättringspotential på två områden.

Det första gäller samfinansieringskravet.

I fondens föreskrifter finns krav på samfinansiering endast vid kreditgivning. Styrelsen har valt att tillämpa samma policy för ägarkapital. Grundprincipen bakom denna regel är sund och speglar behovet av riskspridning och vikten av att backa upp privata investorer. Dessutom anser fonden att man inte skall axla rollen som "ledande investor" eftersom detta förutsätter långtgående och tidskrävande engagemang i portföljbolagen. Under tider då det råder brist på privat kapital att samfinansiera med, som t ex under senare år, innebär emellertid Industrifondens policy att också dess verksamhet hålls tillbaka. Därmed finns det en begränsad möjlighet till motkonjunktorellt agerande. En mera flexibel tolkning av samfinansieringskravet kan vara ett sätt att uppnå det motkonjunktorella målet. Dessutom kan ju Industrifonden hålla igen när marknadskrafterna är som starkast .

Det andra gäller finansiering i tidigare skeden än där Industrifonden valt att lägga sin tyngdpunkt. En viss såddfinansiering bedrivs från huvudkontoret i form av konvertibla lån och liknande. Under de senaste två åren har beslut fattats om sådan finansiering på sammanlagt SEK 35-55 M för ett tiotal företag per år (med lån på normalt SEK 1-4 M per företag). Denna volym motsvarar kring 10% av fondens investeringar. Det stora flertalet av dessa företag har kommit till fonden direkt och ett mindre antal har genererats i samarbete med ALMI och NUTEK. Resultaten av samarbetsavtalet mellan NUTEK och Industrifonden är mycket blygsamma. Det är främst två faktorer som hållit tillbaka Industrifondens aktivitet i tidiga skeden, dels samfinansieringskravet, dels fondens riskbenägenhet.

Jag anser att det ligger i Industrifondens uppdrag att vara beredd att ta hög risk i tidiga skeden och att successivt lägga en större andel än f n på såddfinansiering, eller förkommersiell finansiering, som jag också benämner det. Därför tar den lösning som förslagits ett holistiskt grepp på samfinansieringsproblematiken, den för Industrifonden ännu närmare Sveriges framväxande regionala innovationscentra (vilket borde vara strategiskt riktigt) och placerar medel från Industrifonden i teknikbrogruppen, som har som huvuduppgift att verka i innovationskedjans tidiga faser.

Ljuset av att Industrifonden ökar sin marknadskompletterande roll kan styrelsen överväga att pröva skälen till varför den valt ett avkastningsmål för fonden som ligger något högre än stiftarens förväntningar.

ALTERNATIVA VÄGAR TILL ÖKAD SÅDDFINANSIERING

I enlighet med uppdraget har jag prövat **Industrifondens möjligheter** att bidra till såddfinansiering, vad beträffar volym och metod (samarbetsavtal eller investering) och den juridiska grunden. Vad stiftelserätten beträffar har jag tagit intryck av de bedömningar som gjorts av juridisk expertis i kanslihuset och av oberoende utlåtanden som beställts av Industrifonden och ALMI/NUTEK. Jag har ställt detta mot de önskemål och förväntningar som ALMI och Teknikbrostiftelserna har och också bedömt möjligheterna för olika typer av integrerade lösningar, även sådana som innebär att man på ett eller annat sätt bygger ihop teknikbrosystemet och ALMI.

Utan att gå in i detaljer kan nämnas, att ett stort antal alternativ har övervägts och av olika skäl förkastats eller bedömts som mindre attraktiva än de förslag som nu presenteras. Däribland har återfunnits möjligheten att förena Stiftelsen Innovationscentrum och Industrifonden, möjligheten av att frigöra kapital genom att lägga vissa tillgångar i Industrifonden i en "run off fund", att poola alla såddmedel i en gemensam kassa för teknikbolag och ALMI, att bilda gemensamma regionala såddfonder, att få Industrifonden att antingen utfärda förlusttäckningsgarantier för ALMIs utlåning eller att ingå ett samarbetsavtal med ALMI enligt vilket Industrifonden bär hela eller större delen av kreditrisken. Dessa senare modeller har utgått från idéskisser från ALMI. Min bedömning är att inga av ovan nämnda modeller har haft förutsättningar att kunna realiseras.

Jag har funnit att Industrifonden (tillsammans med VINNOVA) är villig att bidra med ett överblickbart finansieringsåtagande till teknikbrogruppen under förutsättning att verksamheten struktureras på rätt sätt och att Industrifonden kan få ett tillräckligt inflytande. Jag har också funnit att förutsättningarna inte finns att Industrifonden genom ett samarbetsavtal med ALMI skall bidra med riskkapital till, alternativt förlusttäckning för, ALMIs innovationsstödande verksamhet. Min bedömning är att det inte finns juridiska hinder för samarbetsavtal med såddfinansieringsaktörer, eller för en investering av den typ jag föreslår i teknikbrogruppen, såvida Industrifonden kan tillförsäkras ett tillräckligt inflytande. I sammanhanget måste emellertid också beaktas att önskemål in realsäkring av kapitalet sätter vissa gränser för deltagandet i förkommersiell finansiering.

Det råder enighet mellan alla inblandade organisationer att en nära samverkan mellan teknikbrogruppen och ALMI på det regionala planet är värdefull och nödvändig.

Jag har prövat möjligheten av att låta **ALMIs lånefond** (ca SEK 3,3 Mrd 031231), som för närvarande används för att finansiera ALMIs normala utlåning också används för innovationsfinansiering. ALMI måste hålla denna fond nominellt intakt och därmed anses inte den förlustbringande innovationsfinansieringen kunna härbärgas.

Att låta ALMI fortsätta innovationsfinansiering efter att SICs resurser uttömts bör ses som lika prioriterat som att stödja högskolegenererade innovationer. Mitt förslag är att denna verksamhet skall finansieras över statsbudgeten.

Som nämnts skall **NUTEKs** såddfinansiering upphöra. Jag bedömer att teknikbrogruppen är bäst lämpad att överväga på vilket sätt den kan växla över NUTEKs erfarenheter inom ramen för sin regional såddfinansieringsverksamhet.

Hela åtgärdsprogrammet har inte kunnat rymmas inom ramen för **existerande resurser**. I den meningen har jag inte nått målet trots ansträngningar. Detta har näringsdepartementet varit medveten om sedan en tid.

I sammanhanget måste också **den privata sektorns roll** betonas. Många innovatörer och entreprenörer understryker vikten och fördelen av att söka finansiering av innovationer och affärsutvecklingsprojekt hos potentiella kunder och partners som kan se ett framtida värde i ett samarbete. Inom bioteknologi är det t ex vanligt förekommande att mindre utvecklingsbolags projekt finansieras av läkemedelsföretag genom betalningar i förhållande till uppnådda kriterier och royalty på framtida försäljning. Innovationsfinansiering tillsammans med en samarbetspartner i företagsvärlden gör arbetet i regel mer disciplinerat och målinriktat.

Den största delen av FoU i Sverige sker inom de stora företagen. Alla innovationer med kommersiell potential kommer inte till användning inom dessa koncerner vilket skapar intressanta möjligheter för licensiering och avknoppningar. Så försöker t.ex. SAAB att på ett metodiskt sätt dra nytta av hela sin forskningsportföljs intäktspotential. Det finns all anledning att ägna uppmärksamhet åt detta område som källa till nyföretagande i Sverige. Det har emellertid inte varit möjligt att fördjupa sig i denna fråga inom ramen för detta uppdrag.

DE FÖRESLAGNA ÅTGÄRDERNAS KONSEKVENSER

En uppskattning har gjorts hur det föreslagna åtgärdsprogrammet, om det i alla dess delar kan realiseras, påverkar finansieringen gentemot företag. Nedanstående tabell illustrerar en sannolik årlig finansiering.

ÅRLIG FINANSIERING I TIDIGA FASER¹

<u>Förkommersiell finansiering</u>		<u>Tidigt egenkapital (kommersiellt)</u>	
TBSV (snitt 2005-2014)		Kick-start Sverige (snitt 2005-09)	80 M
Innovationsstödjande strukturer	60 - 90 M		
Egenkapital, lån, patent	90 - 120 M		
Totalt:	150 - 210 M	Industrifonden Venture ² (snitt 2004/05-06/07)	85 M
Totalt, genomsnitt per år	180 M		
ALMI (Lån + bidrag)	80 - 100 M	Industrifonden ³ (snitt 2004/05-06/07)	150 - 200 M
TOTALT	230 - 310 M	TOTALT	315 - 365 M

1. Exkl. samfinansiering från privata finansiärer och offentlig regional/lokal finansiering. Dessutom exkl finansiering från holdingbolag och NUTEKs planerade fonder i Mål 1 och Mål 2
2. Uppgiften avser Industrifondens planerade investeringar i dess regionala riskkapitalbolag.
3. Beloppet avser planerade investeringar i nya portföljbolag. Därtill kommer följdinvesteringar i befintliga portföljbolag, varav en del är i tidigt skede.

TEST

Tabellen visar dels vad som åstadkoms med åtgärds paketet, dels hur mycket kapital Industrifonden med nuvarande policy avser att tillföra sina regionala bolag och investera direkt i nya företag i uppstartsfasen (ej del av mitt förslag).

Beräkningarna för Teknikbrogruppen är baserade på konservativa antaganden.

Tabellen tar inte hänsyn till regional och lokal offentlig samfinansiering eller till det kapital som privata investerare bidrar med till Industrifonden Venture eller i samfinansieringar med Industrifonden och KickStart Sverige i enskilda bolag. Tabellen tar inte heller hänsyn till Industrifondens följdinvesteringar i existerande portföljbolag, varav vissa är i uppstartsfasen. Den inkluderar inte eventuella nya resurser till holdingbolagen. Det är en fråga för Utbildningsdepartementet och skall prövas i samband med den forskningspolitiska propositionen i höst.

Inom **förkommersiell finansiering** borde en årlig finansiering på ca SEK 230 - 310 M vara möjlig; SEK 80 - 100 M från ALMI och SEK 150 - 210 M från Teknikbrogruppen, av vilket

det senare kan schematiskt delas upp på innovationsstödjande strukturer mm (60-90 M) och såddfinansiering (90-120 M).

Industrifondens kapitalisering av dess regionala aktiebolag kommer att medverka till att tillföra uppskattningsvis lika mycket från den privata sektorn. Kick-Start fonden, om den etableras, kan beräknas investera ca SEK 400 M under fem år, d v s SEK 80 M per år. Till sammans med Industrifondens direktinvesteringar i uppstartfasen på ca 150 - 200 M per år kommer de statliga additionella bidragen till **kommersiell finansiering i uppstartfasen** uppgå till ca SEK 315 - 365 M per år. Av detta är SEK 80 M ett resultat av förslaget.

Min bedömning är att detta är en adekvat och balanserad insats under nuvarande omständigheter. Det gäller dessutom att omsätta de stolta programförklaringarna om kompetent kapital, ökad professionalitet och effektivitet i konkreta insatser för att främja nyföretagande och tillväxt. Min förhoppning är att hopkopplingen av nationella och regionala aktörer och ett intensifierat regionalt samarbete mellan teknikbrogruppen och ALMI, skall bidra till att öka dynamiken i systemet.

FÖRSLAG NR 1: EN REGIONAL OCH NATIONELL STRUKTUR BASERAD PÅ TEKNIKBROSTIFTELSENA

Förslaget i sammandrag:

Förslaget går ut på att låta de sju regionala stiftelserna formera sig i en koncern genom att bilda ett nationellt holdingbolag med sju regionala dotterbolag. VINNOVA föreslås lägga in sin nuvarande inkubatorfinansiering och att utöka detta åtagande. Industrifonden föreslås investera SEK 200 M under 2005-2007. Eftersom NUTEKs såddfinansiering upphör vore det lämpligt att överföra NUTEKs existerande kreditportfölj, tillsammans med existerande reserver för att infria framtida åtaganden till teknikbrogruppen.

Staten accepterar att återbetalning från teknikbrostiftelserna görs genom att dessa vid årsskiftet 2007/2008 överlämnar sin aktier i teknikbrogruppens moderbolag. På detta sätt bibehålls en dryg miljard kronor i systemet. En del av kapitalet i gruppen tillåts att långsamt förbrukas under minst tio år.

SYFTE

Grundtanken bakom förslaget är att åstadkomma en förbättrad och mer uthållig finansiell och organisatorisk bas för nationellt och regionalt innovationsstöd som möjliggör ett långsiktigt agerande för kommersialisering av forsknings och kunskapsbaserade innovationer från högskola, forskningsinstitut och företag samt för att främja samarbete mellan akademi och näringsliv.

Förslaget har flera syften, att

- **Säkerställa att verksamhet kommer att finnas kvar efter 2007-12-31 då de sju teknikbrostiftelserna (TBS 7) annars skall upphöra. Om inte åtgärder vidtas i god tid kommer det krympande tidsperspektivet att redan nu negativt påverka stiftelsernas verksamhet genom att strukturkapitalet eroderas och verksamheten gradvis avtar. Detta vore olyckligt för det svenska innovationssystemet och skulle inte främja utvecklingen av nya kunskapsbaserade företag med tillväxtpotential**

- **Tillföra resurser för en ökad regional slagkraft i syfte att fortsatt professionalisera och utveckla det regionala innovationssystemen**
- **Tillförsäkra att systemet kan arbeta långsiktigt med en förutsägbar resursbas**
- **Åstadkomma en bättre samordning mellan teknikbrogruppens regionala dotterbolag**
- **Åstadkomma en integration mellan flera nationella och regionala aktörer verksamma inom samma eller angränsande områden och därmed skapa en ökad tydlighet, klarare ansvarsfördelning och en ökad effektivitet**
- **Stimulera till ett närmare regionalt samarbete mellan teknikbrogruppen och framför allt ALMI, Industrifondens regionala bolag, holdingbolagen, regionala och lokala finansiärer samt den privata sektorn**

UTVÄRDERING AV TEKNIKBRÖSTIFTELSENA

Med utgångspunkt i sju högskoleorter (Lund, Linköping, Göteborg, Stockholm, Uppsala, Umeå och Luleå) har Teknikbröstiftelserna sedan 1994 haft i syfte att bedriva regional innovationsfrämjande verksamhet och agera som en bro mellan akademi och näringsliv. De tillfördes sammanlagt SEK 1 Mrd 1994. Under åren 1994-2002 har dessa beviljat ca SEK 1,5 Mrd till innovationsfrämjande åtgärder varav ca 75% gått till investeringar för kommersialisering och entreprenörskap och 25% till samverkan mellan universitet & högskolor och små- och medelstora företag. Ultimo 2003 fanns i runda tal SEK 830 M kvar i likvida medel och det bokförda värdet på de onoterade innehaven uppgick till ca SEK 215 M.

Förhandlingsmannen förslag grundar sig bl a på den utvärdering av teknikbröstiftelsernas verksamhet 1994-2003 som presenterades av Öhrlings Price Waterhouse Coopers (ÖPWC) i januari 2004. I denna drogs bl a följande slutsatser:

Om verksamheternas inriktning...

Det konstateras, att stiftelsernas likalydande stadga ger utrymme för stor flexibilitet. Stiftelsernas verksamhet skiljer sig åt beroende på olika lokala och regionala förutsättningar, hur väl regionala innovationsstödjande system strukturer är utvecklade, samt tillgången på riskkapital i regionen. Dessutom har stiftelsernas inriktning påverkats t ex av styrelsernas sammansättning. TBS 7 har en stor bredd på sina respektive verksamheter, både gällande finansieringsform och typ av projekt som finansieras. Under senare år har TBS 7 varit en av få aktörer som tillhandahållit kapital till investeringar i tidiga faser.

Enligt ÖPWC skulle TBS 7 behöva förtydliga sina respektive inriktningar för att få en tydligare roll i innovationssystemet

Om mätbara och bestående effekter...

Insatser inom kommersialisering anses ha påvisat tydligast positiva effekter och har för många företag haft en avgörande betydelse. I många fall uppfattas stiftelserna enbart som en finansiär i tidiga skeden av kommersialiseringsprocessen. Insatserna för att förändra synen på akademiskt företagande och entreprenörskap har haft positiva effekter men detta arbete är av långsiktig natur. Arbetet med attitydpåverkan har haft en positiv inverkan på synen på kommersialisering inom universitet och högskolor. De synbara effekterna av samverkan och kunskapsöverföring är emellertid ännu begränsade.

Bland de bestående effekterna är de företag som etablerats och de arbetstillfällen dessa bidragit till. Innovationssystem som har skapats kan bli bestående men kräver kontinuerliga kapitaltillskott.

ÖPWC anser, att TBS 7 inte på ett systematiskt sätt satt upp effektmål eller genomfört mätningar av dessa, vilket anges i stiftelseförordnandet. Det anses vidare, att TBS 7 bör sammanställa ett antal gemensamma indikatorer på tillväxt.

Om inbördes samverkan och samverkan med andra...

Den inbördes samverkan mellan TBS 7 är begränsad och skulle behöva utvecklas.

Mellan TBS 7 och de lokala aktörerna är det generellt en bra samverkan. Hur väl samverkan med holdingbolagen fungerar bygger till stor del på i vilken omfattning TBS 7 finansierar verksamheten. Samverkan med universiteten och högskolorna skulle emellertid kunna bli bättre, enligt ÖPWC, framförallt avseende den tredje uppgiften. Samverkan med de nationella aktörerna anses vara begränsad och borde förbättras.

Om styrning och ledning...

Styrningen och ledningen av TBS 7 generellt anses ha utövats på ett bra sätt. Styrelseledamöterna har en bred kompetens, vilket varit positivt för verksamheten.

Om kapitalförvaltning...

Det är svårt att i styrelserna och ledningarna kombinera kunskaper i kapitalförvaltning med förmågan att bedöma kommersialiserbarheten i forskningsresultat, vilket periodvis medfört fel fokus i styrelsearbetet.

Om den finansiella ställningen...

Det anses osäkert om TBS 7 kan återlämna kapitalet värdesäkrat intakt i likvida medel eller noterade värdepapper per ultimo 2007.

Om några andra frågeställningar...

Stiftelseformen anses fullt acceptabel. Inom ramen för denna anses det finnas möjligheter för Näringsdepartementet att i större utsträckning påverka stiftelsernas verksamhetsinriktning. Men det konstateras, att den regionala verksamheten är i behov av ett långsiktigt stabilt finansiellt tillskott. Frågan om återlämning av kapitalet bör adresseras av Näringsdepartementet. Det anses viktigt att klargöra förutsättningarna för den eventuella fortsatta verksamheten efter 2007.

FÖRSLAGETS VIKTIGASTE BESTÅNDSDELAR

Förslaget är utarbetat efter samråd med teknibrostittelserna, Industrifonden och VINNOVA. Skatterättsliga, associationsrättsliga och andra civilrättsliga frågor har bedömts i samarbete med Linklaters Advokatbyrå. En mer detaljerad teknisk genomgång av olika aspekter på förslaget framgår av **Bilaga 2**, "Omstrukturering av de sju teknibrostittelserna." Förslaget har diskuterats med ALMI och NUTEK.

Huvudförslaget går ut på att låta de sju regionala stiftelserna snarast formera sig i en koncern genom att varje stiftelse bildar regionala bolag (Teknikbron AB 1-7) och ett nationellt holdingbolag (Teknikbron Sverige AB, i fortsättningen förkortat till TBSV) som initialt kommer att majoritetsägas av de regionala stiftelserna men de facto kontrolleras av staten genom aktier med olika rösträtt. VINNOVA åtar sig att lägga in sin nuvarande inkubatorfinansiering och att utöka detta åtagande. Industrifonden föreslås investera SEK 200 M i moderbolaget 2005-2007. Eftersom NUTEKs såddfinansiering upphör bör NUTEKs existerande kreditportfölj, tillsammans med existerande reserver för att infria framtida åtaganden, överföras till teknikbrogruppen dels som ett kapitaltillskott, dels för att vidmakthålla en kostnadseffektiv lånehantering och administration. Dessutom är det viktigt att den nya organisationen tar till vara erfarenheterna av det såddfinansieringsprogram för teknikutvecklingsbaserade affärsidéer som NUTEK bedrivit.

Även en variant på huvudförslaget presenteras, som möjligtvis kan underlätta en övergångslösning till t.o.m. den 31 december 2007 utan direkt ägande från staten.

Den regionala aktivitetsnivån inom teknikbrogruppen kommer att utökas genom att:

- **systemet tillförs mer resurser**
- **en del av kapitalet tillåts konsumeras i långsam takt eftersom vissa samhälls-ekonomiskt motiverade insatser i till exempel innovationsstödjande strukturer inte kan förväntas att bli återbetalda**
- **verksamheten effektiviseras genom att synergier och skalfördelar tas till vara**
- **den förstärkta regionala plattformen kommer sannolikt att lättare attrahera additionell samfinansiering från regioner och kommuner**

Genom att förena i samma bolag ett antal regionala och nationella aktörer inom ett ganska fragmenterat system för innovationsfinansiering åstadkoms en ökad tydlighet. Det ligger ett värde i att regionala och nationella aktörer kan samlas kring en gemensam agenda på detta sätt.

Teknikbrogruppen skall vara inriktad på forsknings- och kunskapsbaserade innovationer från universitet och högskola, forskningsinstitut och från företagssektorn. Teknikbroarna kan, och skall, trafikeras i två riktningar, från högskolan ut mot näringslivet och från näringslivet in mot högskolan. Systemet skall vara "öppet" också för innovationer av viss höjd och marknadspotential från industrin och oberoende innovatörer.

Förbättrad samordning, styrning, kontroll och effektmätning inom TB-systemet underlättas av bildandet av en teknikbrokoncern.

De regionala bolagen skall på affärsmässig grund också samarbeta med ALMI som genom sina 21 kontor arbetar med rådgivning och lånefinansiering av ett bredare spektrum av innovationer från unga företag och oberoende innovatörer. Därmed får teknikbrobolagen en bra access till industriell innovation i hela landet. ALMI har förklarat sig villig att i sin organisation lägga större vikt vid att regionalisera sin innovationsfrämjande verksamhet med utgångspunkt i de orter där teknikbrostiftelser finns. Detta underlättar sannolikt ett närmare samarbete med TBSV och förutsättningarna för en eventuell organisatorisk konvergens.

Inom ramen för föreliggande åtgärds paket har jag på annat ställe föreslagit hur riskkapitalet för ALMIs verksamhet skall finansieras.

Under förslagsvis antingen 2006 (i samband med en ny uppgörelse mellan ägarna om ALMIs driftsfinansiering) eller 2007 (i samband med förberedelserna för teknikbrostiftelsernas upphörande) bör det göras en översyn av hur långt ALMI och teknikbrokoncernen kommit i sina regionala samarbeten och om det kan finnas skäl att gå längre.

Man skulle då t ex kunna pröva lämpligheten av att lägga alla aktiviteter riktade mot innovationer med viss teknik- och kunskaphöjd samt marknadspotential, oavsett om dessa genereras inom högskola eller näringsliv, i en och samma regionbaserade organisation. Skälet skulle vara att dessa typer av innovationer kräver en mer komplett uppsättning specialister och en större finansiell verktygslåda med fler instrument. I ett sådant scenario bör det finnas kvar ett rikstäckande innovationsstöd av "basmodell" som bäst hanteras lokalt i innovatörens närhet. ALMIs regionala nätverk skulle här komma väl till pass. Det kommer att fordras ett nära samarbete mellan de båda organisationerna så att växande företag kan få tillgång till utökade resurser för att realisera sin potential.

Det är viktigt att poängtera att ledstjärnan för en sådan eventuell integration måste vara viljan att åstadkomma en genuin förstärkning av det samlade innovationsstödjande systemet, inte att låta organisatoriska åtgärder styras av i huvudsak finansiella hänsyn.

Förutsatt godkännanden kommer bolagsbildningen kunna ske under 2 hå 2004 så att den nya koncernen kan vara operativ fr o m den förste januari 2005. Detta förutsätter ett aktivt förberedelsearbete under tredje och fjärde kvartalen 2004.

UPPDRAGSBESKRIVNING FÖR TBSV

Teknikbrostiftelsernas uppdrag har lett till tre typer av verksamheter: (a) utvecklingskapital i olika former för att kommersialisera forskning, (b) stöd till uppbyggande och drift av innovationsstödjande system, (c) åtgärder som är ägnade att öka samarbetet mellan akademi och näringsliv.

Målet för Teknikbron Sverige (TBSV) är att bidra till ökad tillväxt i hela landet genom att stödja och finansiera kommersialisering av kunskaps- och forskningsbaserade affärsidéer från

universitet, forskningsinstitut och näringsliv i hela landet samt att stimulera till en ökad samverkan mellan näringsliv och akademi.

TBSV skall verka för att Sverige har ett av EUs bästa innovationsstödjande system.

Verksamheten inom TBSV skall präglas av ett decentraliserat utförande och regionalt beslutsfattande inom de ramar som fastställs. Inom dessa fattas operativa beslut på ett decentraliserat sätt vilka inte kan omprövas av moderbolaget. De regionala teknikbrobolagen behöver nödvändigtvis inte själva agera som utförare utan kan, som vissa gjort tidigare, agera som finansiärer och upphandla den bästa utförartjänsten. Det finns ingen anledning att bygga upp en egen utförarorganisation som dubblerar vad annan aktör kan erbjuda.

Det ligger i sakens natur att den regionala organisationen kräver en förutsägbarhet för att kunna planera sin verksamhet. Därför vore det ändamålsenligt med en planering genom ramprogram som rullar på flerårsbasis.

Teknikbrogruppen bör i utformningen av framtida program för samverkan mellan näringsliv och akademi bygga på erfarenheterna av de olika program som bedrivits hittills. Patentfinansiering är ett svårt område som kan kosta mycket pengar om det inte bedrivs i rätt skala och med rätt kompetens. Den verksamheten bör ses över med prioritet.

Därmed kommer TBSV att förvalta, och bygga vidare på, det strukturkapital som byggts upp av teknikbrostiftelserna och dess samarbetspartners.

TBSV har vidare i uppdrag att främja ett samarbete med andra aktörer, både offentliga och privata, som har sammanfallande eller näraliggande verksamheter.

Förslaget utgår från en initialt oförändrad verksamhetsinriktning för koncernen i förhållande till teknikbrostiftelsernas existerande uppdrag. Det är emellertid viktigt och i linje med teknikbrostiftelsernas ändamål att de innovationsstödjande systemen också är öppna för avknoppningar från företag och för vissa innovationer från oberoende innovatörer, såvida dessa uppfyller krav på teknikhöjd, marknadspotential mm. För vissa av teknikbroarna kan detta upplevas som ett "breddat mandat".

Det kommer att ställas stora krav på organisationens förmåga att ompröva sin verksamhet, att utvecklas och addera värde, som helhet. Det gäller således att kontinuerligt ställa prestanda i relation till goda förebilder, på annat håll i Sverige och/eller internationellt. En sådan "benchmarking" underlättar beslut att investera offentliga medel där verkningsgraden beräknas vara störst.

Moderbolaget har det övergripande ansvaret för koncernens verksamhet inom ramen för de riktlinjer som dess styrelse fastställer.

Moderbolaget skall bl a huvudsakligen:

- **Ansvara för operationell och finansiell styrning inom koncernen med beaktande av de regionala förutsättningarna**
- **Åstadkomma ökad samverkan mellan regioner beträffande riktlinjer, metoder, processer, avtal, regelverk, affärsmässighet, affärsstödjande funktioner mm**
- **Balansera spets- och breddsatsning så att kraftsamlingar på starka innovationsmiljöer ger kritisk massa samtidigt som erfarenheter implementeras brett i systemet**
- **Verka för högt ställda mål inom koncernen beträffande professionalitet, kreativitet och effektivitet**
- **Löpande utvärdera verksamheten och dess effekter**
- **Vara pådrivande i EU inom verksamhetsområdet och dra nytta av erfarenheter från andra länder**

TBSVs dotterbolag skall bl a huvudsakligen:

- **säkerställa att TBSVs centrala och regionala mål uppnås i respektive region och därmed utveckla och professionalisera regionalt innovationsfrämjande**
- **utveckla såddfinansieringen i hela regionen genom att antingen agera utförare eller att finansiera annan utförare. Detta förutsätter att dotterbolagen har flexibilitet, resurser och förhandlingsutrymme som är ändamålsenliga**
- **medverka i utvecklingen och koordineringen av den nationella verksamheten**
- **aktivt katalysera regional och annan samfinansiering**
- **genomföra nationella projekt regionalt**

SYSTEMETS FINANSIELLA UTHÅLLIGHET

Den nya koncernens verksamhet har beräknats med utgångspunkt i en finansiell uthållighet om minst tio år. Tillkommer ytterligare finansiering i framtiden, från befintliga parter, från regionerna eller från någon annan aktör, förlängs den finansiella uthålligheten. Effekterna av den regionala samfinansiering av villkorslån som redan förekommer på flera håll har inte medtagits i de hållbarhetsberäkningar som gjorts.

På basis av nuvarande förutsättningar förväntas den nya koncernen med befintliga medel att kunna finansiera ca SEK 1,8 miljarder under en tioårsperiod. Kapitaltillförseln beräknas enligt följande:

- **Sju teknikbrostiftelser: SEK 830 M i likvida medel och SEK 215 M i onoterade värdepapper (bokfört värde)**
- **VINNOVA: SEK 500 M under tio år, med rullande fasta åtaganden för perioder om tre år vardera**
- **Industrifonden: SEK 200 M fördelat under perioden 2005-2007**
- **eventuellt NUTEKs villkorsslåneportfölj värderad till SEK 46 M som apportegendom**

Med tanke på att koncernen inte kan vara operativ förrän 050101 kan teknikbrostiftelsernas bidrag komma att justeras något.

Till skillnad från vad som gällt för teknikbrostiftelserna hittills föreslår jag att det är rimligt att tillåta en långsam och kontrollerad konsumtion av en del av kapitalbasen under minst 10 år. Balansräkningen om tio år väntas, försiktigt räknat, bestå av en mindre kassa samt tillgångar i form av lån och egenkapital på i storleksordningen 300-600 miljoner.

Simuleringar har gjorts för att uppskatta systemets finansiella uthållighet. Dessa har baserats på en antagen mix av aktiviteter och på konservativa antagande beträffande avkastning på likviditet och återbetalning/reavinst. Med utgångspunkt i nuvarande aktivitetsmix skulle ett illustrativt räkneexempel ge följande utveckling:

Möjlig finansieringsmix under 10 år – ett exempel

Lån	300 – 390 M
Egenkapitalinvestering	500 – 680 M
Patentfinansi	100 – 130 M
Drift av innovationsstödjande strukturer	<u>600 – 900 M</u>
	1.500 – 2.100 M,
	i genomsnitt 1.800 M

Det måste understrykas att detta endast är ett räkneexempel. Det tar inte hänsyn till att verksamheten kan förändras och att andra aktörer kan komma in som medfinansierare. Man skall inte underskatta möjligheterna till att göra systemet mer ändamålsenligt och dynamiskt. Staten kan eventuellt tillåta en annan takt i neddragning av av kapitalet.

Driften av innovationsstödjande strukturer, inkubatorer, kuvöser mm, utgörs av bidrag vilket kräver mycket kapital. En del teknikbrostiftelser har under senare år lyckats minska denna typ av finansiering och fått andra aktörer att bidra. Detta måste vara en fortsatt ambition även för TBSV.

Systemets uthållighet är naturligtvis beroende bl a på efterfrågan, typen av insatser och den återbetalning som kan genereras. Resursallokeringen måste anpassas på ett ansvarsfullt sätt efter behoven och absorptionsförmågan. TBSVs finansiering gentemot kund syftar till att hjälpa företag att nå företagsekonomisk lönsamhet. Detta överensstämmer med ändamålet för Industrifonden. Med tanke på att det rör sig om utvecklingskapital i tidiga skeden kommer risknivån av förklarliga skäl att vara hög och gå med underskott (men ge samhällsekonomiska vinster). Det är angeläget att TBSV och dess samarbetspartners söker ta till vara på de möjligheter som finns till del av vinst eller värdestegring i portföljbolagen i syfte att undvika en erosion av systemets finansiella uthållighet. Det är dessutom rimligt att den som tar en stor risk även får vara med och dela på uppsidan.

För att nå uthållighetsambitionen, och samtidigt öka aktiviteten regionalt, rekommenderas regeringen/riksdagen att överväga att godkänna bl a:

- **att teknikbrostiftelsernas återbetalning av stiftelsekapitalet den 31 december 2007 kan göras i form av aktier i TBSV**
- **att de löpande återbetalningarna på NUTEKs villkorsslåneportfölj, såvida denna överförs, tillfaller TBSV i stället för finansdepartementet**
- **att en del av koncernens kapitalbas tillåts att sakta förbrukas, i enlighet med ovan beskrivna uthållighetsmål**
- **att moder- och dotterbolagen i TBSV-gruppen får samma skattestatus som teknikbrostiftelserna som är skattebefriade enligt den sk katalogen i inkomstskattelagen. En sådan utvidgning av skattestatusen kan, beroende på hur lagstiftningen utformas, även gälla efter den 31 december 2007**

ORGANISATORISKA ASPEKTER

Moderbolagets styrelse är ansvarig för koncernens verksamhet och för att de koncerngemensamma funktionerna utförs på ett tillfredsställande sätt. I det förberedande arbetet har det utgått från att moderbolaget initialt behöver upp till fem anställda och att moderbolaget även bör dra på resurser i sitt regionala nätverk för samordningsuppgifter och projektarbete.

I syfte att åstadkomma olika typer av synergier kan det finnas skäl till att samlokalisera moderbolaget med antingen ett regionalt dotterbolag eller med en av aktieägarna/finansiärerna.

De huvudsakliga villkoren för omstruktureringen och för bolagsstyrningen har stadfäst i Bilaga 2 och i en separat avsiktsförklaring som undertecknats av teknikbrostiftelserna, VINNOVA och Industrifonden.

Majoritetsägandet t o m 2007 ligger hos teknikbrostiftelserna. I syfte att redan från början säkra kontinuitet och långsiktighet i företagsstyrningen avses ett aktieägaravtal träffas som genom ett system med A- och B-aktier ger staten tilldelning av röststarka A-aktier baserat på

VINNOVAs och NUTEKs kapitaltillskott. Staten får därigenom tillsammans med Industrifonden röstmajoritet t o m 2007. Därefter övergår stiftelsernas aktier i TBSV till staten. Styrelsen i moderbolaget tillsätts av parterna t o m 2007 och av staten fr o m 2008 på förslag från en nomineringskommitté utnämnd av delägarna på sätt som finns beskrivet i avsiktsförklaringen.

En alternativ organisatorisk och juridisk lösning för övergångsperioden t o m 2007 kan vara att låta teknikbrostiftelserna bilda och äga holdingbolaget tillsammans med Industrifonden och, som i huvudförslaget, tillföra medel från VINNOVA. Samma formel för styrelsesammansättning mm som i huvudförslaget bibehålls. Skillnaden är med andra ord att staten inte blir aktieägare förrän den dag då teknikbrostiftelserna överlåter sina aktier till staten.

En sådan lösning kan, om så bedöms erforderligt, kombineras med a) en rätt för var och en av Stiftelserna att vid varje given tidpunkt fram till den 31 december 2007 kunna göra anspråk, där så är möjligt, på sin andel av holdingbolagets tillgångsmassa eller b) någon liknande mekanism för att ett löpande förvaltningsansvar skall kunna utövas.

Med tanke på att moderbolag och dotterbolag har bolagsordningar som överensstämmer med Stiftelsernas stadgar, att dotterbolagens styrelser är identiska med Stiftelsernas, att verksamheten kommer att drivas med starkt regional fokus, att 30% av ursprungligt stiftelsekapital förs till moderbolaget, att Stiftelserna har ett kort återstående liv och, slutligen, att moderbolaget tillförs additionella resurser utifrån för den regionala verksamheten bedömer de inblandade parterna att verksamheten bör kunna drivas utan att behöva tillgripa ianspråktaganden av ovan nämnt slag.

Förslaget är baserat på principen att det fordras en substantiell finansiell insats för att få en styrelseplats. Det vore lämpligt med en styrelse om fem personer där teknikbrostiftelserna tillsammans har rätt att nominera två, VINNOVA en och Industrifonden en ledamot. Staten nominerar en oberoendeordförande. Styrelseledamöter bör inte nomineras enbart från kretsen av inblandade organisationer utan även från t ex näringslivet.

Jag har sökt verka för att NUTEK skulle vara representerad i styrelsen med tanke på dess erfarenhet av såddfinansiering, dess eventuella bidrag och intresse av att medverka i samverkansprojekt mellan små och medelstora företag och akademien, ett viktigt arbetsområde för många regionala teknikbroar. I en gemensam skrivelse till regeringen från ALMI/NUTEK daterad den 12 maj 2004 föreslås att NUTEK skall ingå i styrelsen mot bakgrund av dess roll som "tillsynsmyndighet".

Jag ställer mig tveksam till grunden för ALMI/NUTEKs argumentation. För det första är det tveksamt om NUTEK kan anses ha denna roll som "tillsynsmyndighet". För det andra, om så vore fallet, torde det strida mot svensk förvaltningstradition att en svensk tillsynsmyndighet skall utföra sin tillsyn genom att engagera sig i den operativa verksamhet som är föremål för tillsynen. Dock har jag varit av uppfattningen att det finns sakliga skäl (se ovan) för NUTEKs medverkan i styrelsen. NUTEK har emellertid omsider förklarat sig inte vara intresserad av att medverka i teknikbrogruppen. Flera övriga intressenter har dessutom ställt sig negativa till

en sådan breddad styrelse. Med tanke på denna utveckling föreslår jag att det i stället etableras ett nära samarbete mellan teknikbrogruppen och NUTEK inom de affärsområden som berörs.

Styrelserna i dotterbolagen utnämns av moderbolaget för en period om två år. Riktlinjen bör vara att dessa styrelser, såsom för närvarande, skall ha en bred regional förankring med representation från näringsliv och akademi. Det är väsentligt att tillgodose såväl behovet av kontinuitet som förnyelse i stiftelsernas styrelser. Moderbolaget skall ha rätt att utse en medlem utöver nuvarande fem.

Dotterbolagens bemanning bestäms av respektive styrelse inom ramen för koncernens riktlinjer och budget.

INDUSTRIFONDENS ROLL

Industrifondens medverkan och medfinansiering är angelägen framför allt av fem skäl:

- **Resurstillskottet till TBSV är viktigt eftersom det svenska förkommersiella systemet är underfinansierat.**
- **Industrifonden och dess regionala bolag är, i likhet med privata fonder och investorer, viktiga ”kunder” till det förkommersiella systemet. Därför är det i Industrifondens intresse att fler innovationsbaserade företag startas så att det skapas betydligt fler tillväxtföretag som kan utvecklas vidare av privata aktörer och Industrifonden**
- **Industrifonden får förstärkta kontaktytor mot viktiga regionala innovationscentra och kan spela en viktig roll som kravställare å sina egna och riskkapitalbranschens vägnar bl a genom att aktivt verka i moderbolagets styrelse i syfte att säkerställa professionalitet och affärsmässighet i såddfinansieringen**
- **En renodling av struktur och roller för berörda aktörer är synnerligen önskvärd och har sedan länge varit ett stående önskemål från Industrifondens ledning**
- **Det nu gällande samfinansieringsarrangemanget med NUTEK har inte varit framgångsrikt. Industrifondens medverkan i förkommersiell finansiering har inte fullföljts eftersom fonden tillämpat striktare kriterier för projektbedömning och samfinansiering än NUTEK**

Sammantaget gör vi bedömningen att Industrifondens medverkan i holdingbolaget kommer att bidra till ett större och bättre kvalitetssäkrat affärsflöde som ökar förutsättningarna att göra bättre investeringar med tidigt kommersiellt egenkapital. Genom att Industrifonden får bättre insyn i regional förkommersiell verksamhet kan dess egen efterföljande finansiering sannolikt bättre anpassas till de unga företagens behov.

Den föreslagna investeringen om SEK 200 M över en period av tre år uppgår till ca 7 % av Industrifondens totala kapital, till ca 13-15% av alla investeringar och i runda tal 25% av investeringarna i nya företag . Denna investering i det förkommersiella systemet bedöms inte allvarligt inkräkta på Industrifondens verksamhet.

I takt med en förbättrad exitmarknad kommer Industrifonden under de närmsta åren sannolikt att på ett ansvarsfullt sätt kunna gå ur många av de egenkapitalinvesteringar som gjorts sedan mitten på 90-talet. Dessutom kan en förbättrad konjunktur höja värdet på de samlade investeringarna. Därmed kan avkastningen bli högre än f n vilket ökar handlingsutrymmet för Industrifondens styrelse att i framtiden eventuellt kunna öka sitt deltagande i det förkommersiella skedet. Detta kan t ex göras genom att förstärka kapitalbasen i TBSV under förutsättning att denna verksamhet utvecklas på ett för samhället och ägarna framgångsrikt sätt.

VINNOVAS ROLL

VINNOVA bildades bl.a. av "teknikdelen" av det gamla NUTEK. Emellertid förblev såddfinansieringen kvar i NUTEK. Sedan starten har VINNOVA bedrivit begränsad såddfinansieringsverksamhet och projektverksamhet till företag i tidiga skeden. VINNOVA har, med sitt nationella ansvar, utvecklat inkubatorerna och såddfinansieringsinsatser, till delar i samarbete med det nya NUTEK i programmet VINN NU.

Det liggande förslaget innebär att VINNOVAs fortsatta inkubatorsatsning integreras i TBSVs arbete. Denna är kostnadsberäknad till initialt SEK 50 M per år. Ett fast åtagande på denna nivå kan lämnas för en treårsperiod. Därefter kan ett indikativt åtagande göras på minst samma nivå. TB AB 7 kommer att agera som regionalt ansvariga för detta program. Därigenom kompletteras VINNOVAs arbete med den erfarenhet, närvaro och kunskap om regionens speciella förutsättningar som de regionala organisationerna besitter.

VINNOVAs arbete med inkubatorer har visat sig bidra till ökad tillväxt i Sverige genom att underlätta kommersialisering av kunskaps- och forskningsbaserade affärsidéer så att bildandet av nystartade företag, avknoppningar eller samverkan med befintligt näringsliv ökar. Inkubatorerna har visat sig vara goda miljöer där engagerade individer, spännande affärsidéer, tidiga kundkrav och såddfinansiering på ett effektivt sätt skapar tillväxt.

Det fortsatta arbetet fokuseras på att dra nytta av framgångarna och utveckla inkubatorsystemen samt att attrahera tidigt såddkapital och förkommersiella medel till företagens tidiga utveckling. Syftet är vidare att aktivt bidra till professionaliseringen av såväl det akademiska som finansiella entreprenörskapet och öka affärsmässigheten vid investeringar i tidiga skeden.

VINNOVAs fokusering på bl a starka forsknings- och innovationsmiljöer, behovsmotiverad forskning och nationella innovationssystem får genom TBSV en förstärkt regional förankring. TBSV och VINNOVA kan genom ett nära samarbete dra fördelar av varandras kompetens; så kan exempelvis TBSV lättare få access till den teknikkompetens som finns inom VINNOVA.

VINNOVAs fortsatta arbete med kompetenscentrum, industriforskningsinstitut, VINNVÄXT-projektet och andra satsningar kommer att kunna samverka och finna synergier med TBSV för att effektivisera det nationella innovationssystemet.

NUTEK

NUTEKs och dess föregångare STU har varit den dominerande statliga aktören inom såddfinansiering. NUTEK tog över den verksamheten från början av 90-talet. Denna har successivt kommit att koncentreras till teknikbaserade affärsutvecklingsprojekt företrädesvis i nya företag. För detta har krävts specialistkunskap inom olika teknikområden. NUTEKs såddfinansieringar bl a kännetecknats av uthållighet och en beredvillighet att sträcka sig till relativt stora villkorslån, upp till fem miljoner kronor per bolag. NUTEK disponerade 1999-2001 ett anslag på ca SEK 73 M per år för såddfinansiering. Insatserna för såddfinansiering reducerades 2002 till SEK 22 M. Det samarbetsavtal som slöts med Industrifonden 2001 ledde till utomordentligt få finansieringar.

När VINNOVA bildades 2001 övertogs all f d STU-verksamhet från NUTEK utom såddfinansieringen och det nya NUTEKs verksamhet omorienterades.

NUTEKs nyutlåning i såddverksamheten skulle ha upphört 2004-06-30, men NUTEK håller nyutlåningen på mycket låg nivå t o m slutet av 2004. NUTEK ansvarar för uppföljning av sin villkorslåneportfölj till dess att det sista lånet är återbetalt eller avskrivet, såvida inte staten beslutar att överföra detta uppdrag till någon annan aktör.

Portföljen består f n av ca 360 lån till en sammanlagd volym av 287 M inklusive kapitaliserade och upplupna räntor. Den administrativa lånehanteringen är utkontrakterad till Almi men uppföljningen med kund görs av NUTEK. Lånestocken har i bokslutet 2003-12-31 värderats till 46 M. Det finns ett kvarvarande kontraktuellt åtagande att låna ut från NUTEKs sida och för detta åtagande har reserver byggts upp. Det finns ingen i förväg fastställd amorteringsplan utan varje låns återbetalning fastställs baserat på en årlig rapport som samtliga låntagare skickar till NUTEK. Under 2003 gjorde 44% av låntagarna en inbetalning. Det inbetalade beloppet uppgick sammantaget till 12 M och förväntas ligga runt denna nivå under de närmaste åren. Återbetalningar går tillbaka till finansdepartementet.

Det är önskvärt att uppföljningen av NUTEKs villkorslåneportfölj hanteras av en aktör som är fortsatt aktiv inom detta verksamhetsområde. Det föreslås därför att uppföljningen av portföljen tas över av den nya koncernen och att denna avdelar de resurser som behövs för att utföra detta arbete. För att skapa rätt incitament bör återbetalningarna tillfalla den aktör som hanterar portföljen och inte som idag statskassan. Det bör finnas ett centralt ansvar för villkorslåneportföljen, men uppföljningen sköts sannolikt med fördel regionalt.

I samband med att ansvaret för NUTEKs villkorslåneportfölj eventuellt överförs till den nya koncernen skall även reserverade men ej utbetalda medel överföras. Dessa uppgår f n till 40 M och ca 90% därav beräknas leda till ett fullföljande av kontraktuella åtaganden gentemot

existerande kunder. Vid överflyttningen övertar TBSV alla rättigheter och förpliktelser gentemot låntagarna.

TBSV bör söka ta tillvara den kompetens och den erfarenhet som NUTEK förvärvat inom såddfinansiering. TBSV bör pröva om det finns anledning att komplettera de såddfinansieringsprogram som redan görs inom teknikbrostiftelserna med den motsvarighet som NUTEK bedrivit. TBSV kan i valet av teknikområden också dra på den sektorskompetens som finns inom VINNOVA.

SAMARBETE MED ALMI

Grundtanken i förslaget är att den nybildade TBSV-koncernen inte bör vara lika inriktad som hittills på innovationer som kommer från universitet och högskolor. Systemet skall vara öppet för alla innovationer med en viss teknikhöjd och marknadspotential, oavsett från vilken miljö de kommer ifrån. Denna verksamhetsinriktning är konsistent med teknikbrostiftelsernas uppdrag. Den nya koncernen kommer därigenom sannolikt att få en större kontaktyta mot ALMI.

ALMI bedriver sin verksamhet inom innovationsrådgivning och dito finansiering som ett eget affärsområde genom sina 21 självständiga bolag i lika många län. ALMIs verksamhet på TBS-orterna är ofta samlokaliserad med teknikbrostiftelsen, men det finns flera ALMI-bolag i en teknikbro-region. ALMI står för en basfinansiering av driften av innovationsverksamheten och ofta tillkommer finansiering från regionen, kommuner, och i varierande grad från teknikbrostiftelserna m fl.

Innovationsstödet riktar sig främst till nya företag och oberoende innovatörer. ALMI erbjuder affärsrådgivning och finansiering i form av vissa bidrag och villkorsslån genom att kanalisera riskkapitalmedel från Stiftelsen Innovationscentrum (SIC). Per år har SIC 1994-2003 (på senare år i samarbete med ALMI) lämnat innovationsbidrag om SEK 15-30 M (max 30 000 per kund) och innovationslån om sammanlagt i genomsnitt ca SEK 50 M per år. Genomsnittslånet har legat på ca 150 000 kronor under tioårsperioden. Innovationsstödet per företag är betydligt mindre än i NUTEKs teknikutvecklingsprogram. Almi/SIC spänner över brett spektrum av företag med olika innovationshöjd och marknadspotential. Enligt SICs beräkningar har 44% av alla beviljade lån avsett innovationer av högteknologisk karaktär. Av hela den beviljade lånetstocken beräknas 17% ha genererats från avknopningsföretag från akademisk miljö.

TBSV bedriver sin nationella verksamhet i sju regioner med utgångspunkt från kontor på sju universitetsorter. Teknikbroarna ser olika ut på de sju orterna beroende på förutsättningar och verksamhetsinriktning. Vissa bedriver företagsfinansiering och rådgivning i egen regi, andra agerar i huvudsak som finansiärer och arbetar genom andra utförarorganisationer. Teknikbrostiftelserna med egen utförarorganisation arbetar i sin såddfinansieringsverksamhet med tidigt egenkapital och villkorsslån. Enligt teknikbroarna uppgår den genomsnittliga investeringen i egenkapital till ca SEK 1,5 M per bolag och villkorsslånen till i genomsnitt ca SEK 500 000 per bolag.

Också Almi uppvisar stora regionala skillnader. Det synes som ALMI och teknikbrosystemet kompletterar varandra geografiskt, branschmässigt och funktionellt . De har delvis olika kulturer. Det regionala samarbetet i dag mellan Almi och teknikbroarna är anpassat till dessa skillnader. Riktlinjen bör vara att de båda organisationerna i varje region måste effektivisera sina respektive innovationsstödjande verksamheter men göra större ansträngningar att samordna dessa efter de förutsättningar som finns i varje region så att ansvarsområden blir tydliga.

De regionala TB-bolagen kan samverka med ALMI framför allt på orter där det finns en stor komplementaritet inom kundsegmentet kunskapsföretag. Så har t ex teknikbrostiftelsen i Stockholm hittills valt att inte etablera en egen utförarorganisation (bolag i egen regi för försådd, sådd och tidigt egenkapital). ALMI har däremot en omfattande villkorsslåneverksamhet och rådgivning också till forskningsbaserade företag. Man kan därför föreställa sig att det borde finnas goda förutsättningar ett intensifierat regionalt samarbete mellan TB AB och ALMI i Stockholm.

Näringsdepartementet är angeläget att TBSV och ALMI skall arbeta närmare tillsammans, gärna i integrerade strukturer. I syfte att stimulera till ett sådant samarbete kan staten uppmuntra TBSV att kanalisera nettoavkastningen på NUTEKs såddportfölj till samfinansieringar via ALMI, förutsatt att dessa ligger inom ramen för TBSVs uppdrag.

BILDANDET AV KONCERNEN

Linklaters advokatbyrå har på uppdrag av Näringsdepartementet tagit fram ett förslag till hur en omstrukturering av teknikbroverksamheten kan göras, **Bilaga 2**.

Linklater bedömer att den föreslagna omstruktureringen kan göras utan några betydande negativa juridiska eller skattemässiga konsekvenser.

Förslaget baseras på en i allt väsentligt stiftelseägd (t o m 2007) aktiebolagsrättslig struktur som syftar till att etablera en organisation där den regionala verksamheten bedrivs i ett aktiebolag i respektive region. Verksamheten samordnas genom ett holdingbolag.

Skapandet av denna nya koncern enligt huvudförslaget sker i följande fem steg:

1. Holdingbolaget bildas genom att samtliga blivande delägare köper in ett sk lagerbolag med 100.000 kronor i aktiekapital
2. Varje teknikbrostiftelse bildar ett eget dotterbolag med samma organisatoriska regionanknytning som respektive stiftelse och med samma bemanning och samma styrelse. Därefter överför varje stiftelse all verksamhet till detta bolag genom ett aktieägartillskott
3. Stiftelserna lämnar samtliga aktier i sina respektive bolag till holdingbolaget s som aktieägartillskott

4. Holdingbolaget tillförs kapital från teknikbrostiftelserna (min 30% av ursprungligt kapital), Industrifonden, VINNOVA och eventuellt NUTEK. VINNOVAs tillskott till TBSV kommer att ske inom ramen för ett avtal om VINNOVAs roll, skyldigheter, rättigheter, åtaganden, påverkans- och utförarmöjligheter och detta åtagande avses gälla under längre tid.
5. Den 31 december 2007 övergår stiftelsernas aktier i holdingbolaget till staten och därmed återbetalas stiftelsekapitalet

Stegen 1-4 kan genomföras momentant.

TIDSPLAN

En avsiktsförklaring mellan parterna undertecknades den 28 juni 2004. Med detta som bas kan ett aktieägaravtal förhandlas och andra väsentliga juridiska handlingar tas fram.

I avvaktan på godkännanden bör för tids vinnande arbetet med TBSVs affärsplan, budget, finansiella prognoser etc påbörjas snarast i projektför. Bildandet av en mindre interimstyrelse i det planerade moderbolaget bör övervägas.

Förutsatt alla godkännanden är målet är att det nya bolaget skall vara operativt från den 1 januari 2005.

FÖRSLAG NR 2: ALMI – EN FORTSATT VIKTIG AKTÖR

Förslaget i sammandrag:

ALMI skall fortsätta på den inslagna banan att finansiera oberoende innovatörer och nystartade innovativa företag

Med tanke på de restriktioner som omgärdar ALMIs eget kapital måste det till ett årligt tillskott på i storleksordning SEK 50 M för att möjliggöra ett verkningsfullt innovationsstöd

Detta föreslås finansieras av staten i huvudsak genom omdisponeringar inom existerande anslag, genom ett ökat samarbete med regioner och län och/eller med nya anslag

Det är angeläget att ALMI och teknikbrogruppen förutsättningslöst intensifierar sitt regionala samarbete och anpassar det till förutsättningarna i respektive region i syfte att ta tillvara vars och ens styrkepositioner, söka synergier och undvika eventuella överlappningar

SAMARBETET MELLAN ALMI OCH SIC

Stiftelsen Innovationscentrum (SIC) och ALMI har levt i symbios under en tid där SIC har spelat rollen som finansiär och ALMI rollen som utförare och delfinansiär

SIC tillkom 1994 i syfte att stödja och underlätta för innovationer i tidiga skeden och för att avlasta statens kostnader över budgeten. Av löntagarfondsmedel avsattes SEK 500 M för en satsning under 10 år inom ramen för en kapitalförbrukande stiftelse.

Fokus har varit på oberoende innovatörer och en tredjedel av alla insatser har gått till privatpersoner.

Denna satsning var en fortsättning på den innovationsrådgivning som sedan 70-talet bedrivits av Utvecklingsfonderna, ALMIs föregångare och därefter i ALMIs regi. Rådgivning skedde till viss del av Utvecklingsfondernas egen personal och i olika utsträckning i samarbete med Svenska Uppfinnareföreningen (SUF). SUF-rådgivare kontrakterades av Utvecklingsfonderna/ALMI med finansiering från diverse statliga källor (bl a STU och NUTEK). Utvecklingsfonden/ALMI hade en sammanhållande funktion och var hemvist för ett innovationsråd som fattade beslut om visst finansieringsstöd. För innovatören var stödet i allmänhet maximalt till ett basbelopp.

Under 90-talet upphörde successivt SUF-rådgivningen och huvuddelen av innovationsrådgivarna bestod av personal anställd av ALMI. Stödmedlen kom från NUTEK.

SICs verksamhet bedrevs initialt från ett kansli i Stockholm men 1998 lades grunden för ett närmare samarbete med ALMI inom ramen för varumärket Innovation Sverige och Innovation X Län ute i landet. Detta gick bl a ut på att ALMI fortsatte att finansiera innovationsrådgivning med egen personal men SIC, landsting och regioner tillsköt ytterligare medel vilket möjliggjorde en utökning av antalet innovationsrådgivare. I samarbetet hanterades innovationsbidrag med ALMI som den operative utföraren och SIC som den huvudsaklige finansiären av riskkapitalet (och en del av driftskostnaderna). Villkorslån finansierades och hanterades direct av SICs kansli fram till januari 2003 då ALMI övertog beslutsfunktionen mm. Genom samarbetet med ALMIs lokalkontor breddades det geografiska nätverket. De flesta regionala innovationscentra är i dag integrerade i ALMIs kontor.

Den organisatoriska lösningen i landet varierar dock. I några län bedrivs den innovationsstödande verksamheten separat från, men i samarbete med, ALMI. I dessa fall är det i varierande grad länen, regionen och vissa kommuner som finansierar innovationsrådgivarna inom ramen för en från ALMI separat rådgivningsenhet. Detta gäller för Innovation Norrbotten, Innovation Västerbotten och Innovation Skåne. ALMI är en nära samarbetspartner i alla dessa fall. I Stockholm finansieras flertalet innovationsrådgivare på ALMI av Stockholms stads näringslivskontor.

Beskrivningen ger vid handen att de regionala skillnaderna är betydande och att det inte går att applicera en och samma ”mall” över hela landet.

Inför SICs upphörande den 30 juni 2004 har Näringsdepartementet gett uppdrag till ALMI att ta över den innovationsstödande verksamheten. Denna har därför integrerats i ALMI och är i dag ett eget affärsområde vid sidan av finansiering och affärsutveckling för nya företag och etablerade företag. Det finns en logik i att ALMI engagerar sig i innovationsverksamhet eftersom det ligger så nära satsningen på nya företag. Dessutom har ALMI-bolagen ett brett nätverk inom små och medelstora företag och kan därigenom på andra sätt än genom finansiering assistera innovatörer och nystartade bolag.

ALMIs innovationsstöd syftar till att öka antalet framgångsrikt kommersialiserade innovationer i Sverige genom att positionera sig i allt väsentligt mot oberoende innovatörer över hela landet. Målgruppen består således av enskilda personer och små företag som i eller utanför en anställning utvecklat en ny lovande tjänst eller produkt. Enligt ALMIs policydokument är det ”många gånger fråga om produkter med korta utvecklingstider men förhållandevis stor marknadspotential. Dessa produkter uppstår normalt inte i forskande miljöer eller som resultat av avancerad teknikutveckling. De är snarare resultatet av kreativt tänkande hos personer som normalt inte har koppling till universitets- och högskolebaserade miljöer. För Sveriges tillväxt kan det vara väl så viktigt att skapa god jordmån för utveckling och kommersialisering av sådana enkla innovationer och patent som att stötta nyföretagande kring högskolebaserad forskning.”

ALMIs ambition är att förbättra affärsläget för så många innovatörer som möjligt.

INRIKTNING OCH OMFATTNING AV SICs VERKSAMHET

SIC har arbetat som finansiär i tidig förkommersiell fas genom tre instrument, innovationsbidrag, villkorslån och andra innovationsfrämjande åtgärder. De senare har i stort bestått av bidrag till nätverk och samarbetande organisationer och dessa bidrag har givits utan ALMIs medverkan.

SICs samlade resurser under 10-årsperioden har bestått av insatskapital (525 M), kapitalavkastning (500 M) och låneåterbetalningar (75 M). Dessa resurser har använts till villkorslån (550 M), innovationsbidrag (175 M), innovationsfrämjande insatser (125) och verksamhetskostnader (250 M).

- Innovationsbidrag (icke återbetalningsskyldigt) har uppgått till max ett basbelopp per kund och i genomsnitt till SEK 13 000 för att finansiera förstudier av olika slag. Ca 50% av dessa har avsett tekniska förstudier, hjälp med framtagande av prototyp och marknadskartläggning. Under de senaste åren har ca 4000 innovatörer per år ansökt om innovationsbidrag hos SIC/ALMI. Hälften av dessa har beviljats. Ca 50% av bidragen har gått till tre län, Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Alla övriga län har vardera mindre än 5% (d v s beloppsmässigt mindre än ca SEK 1-1,5 M per år). Under åren 1994-2003 har innovationsbidrag sammantaget givits i intervallet SEK 15-30 M per år, med ett genomsnitt på SEK 25 M.
- SIC har erbjudit villkorslån för att stötta verksamhet fram till marknads lansering. Ca 60% av dessa har gått till framtagande av prototyp, konstruktion, inledande marknadsåtgärder och provserier. Fördelen för innovatören är att säkerhet inte har behövt ställas. Lånets återbetalning har varit avhängigt av projektets kommersiella framgång. Under perioden 1994-2003 har 6 800 innovatörer sökt villkorslån och knappt hälften av ansökningarna har beviljats. Maxbeloppet har varit SEK 400 000 per projekt och genomsnittsbeloppet ca SEK 160 000. Den geografiska fördelningen visar en total dominans för Stockholms-regionen som svarat för nästan 40% av totala utlåningen. Stockholm, Västra Götaland och Skåne svarar för ca 60% av den totala utlåningen. Alla övriga län har mindre än 5% vardera av totalen, dvs mindre än SEK 3 - 4 M per år i nyutlåning.

En fjärdedel av de lån som förfallit har återbetalats varför man får anta att övriga projekt inte nått kommersiell framgång.

- För att skapa en positiv miljö och engagemang kring innovationsfrågor har SIC, vid sidan om samarbetet med ALMI, drivit olika innovationsfrämjande projekt. Så har t ex Innovativa Kvinnor och Unga Innovatörer fått stöd från SIC.

Enligt SIC bedömningar har 44% av alla beviljade lån avsett innovationer av högteknologisk karaktär. Ca 17% av lånestocken avser avknoppningsföretag från akademisk miljö. Andelen högteknologi och akademiskt företagande varierar kraftigt mellan olika ALMI-bolag

SIC har gjort egna effektmätningar av stödet men konstaterar, att sådana mätningar är besvärliga att göra på långa tidscyklar. Enligt SIC beräknas dock sammantaget deras villkorslån ha bidragit till att skapa företag med en omsättning på mer än SEK 600 M och en sysselsättning på mellan 1200-1250 årsanställda. Då har effekter i underleverantörsleden inte tagits med.

ALMI Stockholm har gjort liknande uppskattningar och hävdar, att ca 35 % av de 350 innovationsprojekt som erhållit innovationsbidrag i den regionen per år (med hjälp av SIC-medel) kommersialiseras och når marknaden eller licensieras efter tre år. Av dessa (ca 140 st) bedöms 35-40 stycken som kommersiellt framgångsrika.

ETT FORTSATT INNOVATIONSSTÖD TILL OBEROENDE INNOVATÖRER

Vikten för samhället av att omvandla kunskap till tjänster och produktion är oomstridd. Kunskap genereras på många olika sätt; i utbildningssystemet, i företag och hos kreativa personer som har förmågan att tänka i nya banor samt att ge beprövad teknik nya användningsområden. I den senare kategorin hittar man oberoende uppfinnare och entreprenörer, där entreprenörens viktiga uppgift är att hitta bryggan mellan kunskap och marknad.

Som redogjorts för i de mer övergripande avsnitten om förhandlingsarbetet har jag funnit att förutsättningarna för att inte finns att åstadkomma ett helt "självfinansierande system" inom ramen för de berörda statliga eller statligt initierade aktörerna.

Mitt förslag är att ALMI skall fortsätta på den inslagna banan att finansiera oberoende innovatörer och nystartade innovativa företag med i stort sett den verksamhetsinriktning som ALMI utvecklats efter samarbetet med SIC.

Detta förslag är lika viktigt som mitt förslag att reorganisera teknikbrostiftelserna!

Bevekelsegrunderna för förslaget är många:

- **Staten har sedan 70-talet gett innovationsstöd genom Utvecklingsfonderna och ALMI. Stiftelsen Innovationscentrum har under sin livstid gett en förstärkt finansiell ryggrad åt denna verksamhet. Inget säger mig att värdet av denna typ av innovationsstöd blivit mindre**
- **ALMI har ett kontorsnätverk i landet som når ut till lokala entreprenörer /innovatörer och kan därigenom tillföra kvalitet i projektbedömningar och kontakter med det nätverk av befintliga företag som ingår i ALMIs kundkrets**
- **De finansiella resurserna hos svenska hushåll som kan avsättas för affärsidéer med hög risk är begränsade**

- **Innovationsstöd underlättar tillkomsten av nya företag med en unik affärsidé. Därför är denna typ av stöd en investering som, rätt skött, betalar sig på lite sikt genom ökad sysselsättning och skatteinkomster**
- **Staten och landstingen har i det senaste avtalet om ALMIs driftsfinansiering (2004-2006) slagit fast att ALMI skall ha en innovationsfrämjande verksamhet. Därför fortsätter ALMI att ha ett större antal innovationsrådgivare anställda. Dessa saknar emellertid viktiga instrument för att kunna bedriva ett verkningsfullt arbete gentemot kund**
- **En fortsatt finansiering av innovatörer i ALMIs regi kan göras till väsentligt lägre kostnader än den som varit i SIC/ALMIs-samarbetet. Det har med andra ord skett en väsentlig rationalisering av verksamheten**
- **SIC har gjort en sammanställning som visar att innovationsstöd av liknande slag finns i flertalet jämförbara länder**

ALMI har gjort flera viktiga och befogade förändringar i innovationsstödet inför SICs nedläggning. Jag har några reflektioner angående verksamheten och är medveten om att flera redan beaktas.

ALMI har med SICs resurser bedrivit innovationsstöd både genom bidrag och villkorslån. Systemet därigenom sammantaget givit ett lågt återflöde till staten, under 20%. Återflödesaspekten är inte oviktig, särskilt som mitt förslag förutser en anslagsfinansiering via statens budget. En reviderad mix av lån och bidrag och ändrade lånevillkor kan förbättra återflödet. ALMI har redan vidtagit åtgärder som går i denna riktning.

En något större selektivitet i valet av projekt att stödja är sannolikt befogat. Så har t ex ALMI beslutat att inte ge villkorslån och bidrag till privatpersoner vilket utgjort ca 1/3 av SICs kunder.

Om ALMI själv har kontroll över både driftsfinansiering och lånekapitalfinansieringen finns sannolikt större möjligheter att optimera resurserna.

Vissa organisatoriska aspekter för att effektivisera verksamheten övervägs. Delar av verksamheten borde kunna koncentreras till vissa regioncentra utan att servicenivån lokalt för den skall försämrats. Detta skulle stimulera till ett intensifierat samarbete med teknikbrogruppen.

ALMIs möjligheter att driva innovationsstödet hänger också samman med gruppens totala finansiella ställning. Rationaliseringar på andra håll kan med andra ord också ha en positiv effekt på innovationsverksamheten. Det ligger inte inom ramen för mitt uppdrag att granska Norrlandsfondens verksamhet men jag har noterat att både ALMI och Norrlandsfonden ger ungefär samma typ av lån till ungefär samma kategori företag. Kanske finns här en potential till ett mera rationellt utnyttjande av dessas kreditgivningskapacitet?

HUR ORDNAS FINANSIERINGEN ?

Denna fråga har varit en av de besvärligaste att tackla. ALMIs eget kapital är omgärdat av restriktioner som gör att det blir svårt att kontinuerligt kunna bära en förlustgivande verksamhet av denna typ. Därav behovet av extern risktagningkapacitet. ALMI har själv utgått från att Industrifonden skulle kunna axla kreditgivningsansvaret för en årlig betydande villkorslånegivning och genom ett samarbetsavtal svara för den förlust som denna utlåning skulle generera.

Som redogjorts för på annat håll har jag funnit att förutsättningarna för att medlen i ”systemet” skall kunna disponeras på detta sätt nu inte finns och att Industrifondens styrelse ser sig förhindrad att ingå avtal med denna innebörd. Däremot har Industrifonden förklarat sig intresserad av att bidra till förkommersiell finansiering genom teknikbrogruppen, vilket är positivt.

Hur stort är behovet av riskkapitalfinansiering för ALMI ?

Om vi förutsätter en verksamhet av ungefär samma snitt som hittills bör ALMI kunna ge villkorslån om ca SEK 70 M per år (genomsnittet över de senaste fem åren) och innovationsbidrag, eller motsvarande koncessionella villkorslån, om SEK 20-30 M per år. Om vi dessutom antar en något högre återbetalningsgrad än i SIC-systemet skulle en sådan verksamhet generera ett årligt underskott på ca SEK 50 -60 M.

Sannolikt kommer ett intensifierat samarbete mellan teknikbrogruppen och ALMI något minska behovet av underskottstäckning hos ALMI. Sammantaget uppskattar jag att det är rimligt att räkna med ca SEK 50 M per år i förlusttäckning.

Jag kan inte presentera en färdig finansiell lösning för ALMI men är mycket angelägen att en sådan lösning snart skall kunna åstadkommas så att innovationsstödet kan vidmakthållas. Jag kan peka på ett antal finansieringskällor som rimligen borde kunna beaktas:

- **Omdisponering inom ramen för Näringsdepartementets anslag. T ex är ALMIs innovationsstöd är i många delar av Sverige ett viktigt inslag i regionalpolitiken. Alltså borde man överväga att även använda existerande regionalpolitiska anslag**
- **Innovationspolitiken har redan utvecklats till ett gemensamt statligt och regionalt ansvar. En samfinansiering mellan stat och regioner även av ALMIs riskkapital för innovationsstöd bör övervägas. En sådan diskussion har redan påbörjats i södra Sverige**
- **ALMI har en stark balansräkning (95% soliditet med en lånefond motsvarande ca 80% av balansomslutningen) men negativ lönsamhet. Det finns en begränsning i användningen av lånefonden eftersom denna enligt statens riktlinjer skall hållas nominellt intakt. Om denna skall kunna tas i anspråk för detta ändamål måste sannolikt riktlinjerna ändras**

- **I övrigt bör staten ställa sig beredvillig att med nya medel anslagsfinansiera verksamheten som ett led i en tillväxtfrämjande politik inriktad på ökat nyföretagande**

Det är angeläget att ALMI och teknikbrogruppen förutsättningslöst intensifierar sitt regionala samarbete och anpassar det till förutsättningarna i respektive region i syfte att ta tillvara vars och ens styrkepositioner, söka synergier och undvika eventuella överlappningar. Inom ett par år bör man överväga ytterligare steg i ett sådant samarbete.

FÖRSLAG NR 3: KICK-START SVERIGE – en ny typ av fond för tidigt ägarkapital

Förslaget i sammandrag:

Skapa tillsammans med institutionella investorer och Europeiska investeringsfonder en fond för tidigt ägarkapital med en kapitalbas på upp till 600 MSEK. Fonden kommer att saminvestera i svenska bolag inom områdena ICT (Information and Communication Technology), Life Science samt industri och tjänster. För att kunna arbeta aktivt med utvecklingen av portföljbolagen och för att säkerställa ett bra flöde av nya affärer kommer fonden att etablera samarbete med regionala riskkapitalaktörer på ett antal platser i Sverige

SYFTE

Syftet med förslaget är att söka tillskapa en ny typ av nationell riskkapitalfond som specialiseras på tidigt egenkapital för finansiering av företag med tillväxtpotential. Fonden skall ha en helt kommersiell inriktning och skall förhoppningsvis kunna baseras på kapital från Industriefonden, Europeiska Investeringsfonden och svenska institutioner. Därigenom kan den svenska marknaden tillföras additionella medel för tidigt egenkapital där det finns en brist men sannolikt goda affärsmöjligheter.

BAKGRUND

Ett delförslag som utvecklats under arbetet med detta uppdrag är förslaget att Industriefonden tar initiativ till att bilda en ny typ av riskkapitalfond som skall fokusera på investeringar i tidiga faser och ”matcha” investeringar som görs av framför allt privata investorer. Fonden måste emellertid agera på kommersiella grunder och ha som målsättning att ge en marknads- mässig avkastning för att kunna attrahera andra investorer.

Den struktur som presenteras nedan har utarbetats efter diskussioner med potentiella investorer, däribland Europeiska Investeringsfonden (EIF). Förslaget är anpassat efter de krav som investorer ställer på en kommersiell fond av denna typ. Dessa avser bl a legal struktur, storlek på fonden, inriktning på investeringarna, sammansättning av ett oberoende management team etc.

Det måste emellertid understrykas att en riskkapitalfond av den föreslagna modellen är av ny typ på den svenska marknaden och dess tillblivelse ligger i händerna på de institutioner, statliga och privata, som sitter på investeringskapitalet. Skulle det inte gå att ”resa” denna fond kommer finansieringsbördan för tidigt egenkapital att falla ännu tyngre på Industriefonden.

DEN SVENSKA RISKKAPITALMARKNADEN

En exceptionell börsuppgång under senare hälften av 1990-talet drog med sig en snabb expansion av riskkapital för onoterade bolag (private equity). Detta gällde i synnerhet investeringar i högteknologibolag. Börsbubblan för high tech var större i Sverige än i de flesta länder. Och expansionen av riskkapital i Sverige var mycket kraftig, också med europeiska mått mätt. Många nya riskkapitalaktörer etablerades på den svenska marknaden. Vid en europeisk jämförelse har Sverige blivit förhållandevis välförsett med riskkapital. Detta gäller stora och medelstora utköpsinvesteringar (Buy-Out) och expansionskapital inom venture.

I likhet med mönstret från andra länder gjordes många investeringar med ett alltför okritiskt öga i framför allt teknikbolag 1999 och 2000 till oralistiskt höga värderingar. Åren 2000-2003 karakteriserades av fallande börskurser, en svag konjunkturutveckling och kraftigt fallande investeringar inom teknologisektorn. Detta hade självklart negativa återverkningar på venture-sektorn som kännetecknades av fallande portföljbolag och kraftigt sjunkande tillgångsvärden. Många finansiärer i finansieringssyndikaten har haft problem att stötta sina portföljbolag vilket påskyndat utslagningen av företag. En mycket svag exit-marknad bidrog till att ägarna tvingades att göra en ordentlig och ofta smärtsam sovring bland portföljbolag som kvalificerade för fortsatt finansiering och dem som inte gjorde det.

Många riskkapitalaktörer inom venture investerar fortfarande med medel från fonder som ”rests” kring år 2000 och förbereder sig för att gå till investormarknaden för att ”resa” nya fonder 2004-2006. Det finns ett mönster i riskkapitalbranschen att investeringar i slutskedet av en fond blir mindre långsiktiga än dem som görs i början av en fonds liv.

De flesta aktörer som varit aktiva i denna fas är antingen borta från marknaden eller har förskjutit sitt investeringsfokus mot senare faser. De aktörer som finns kvar i den tidiga fasen har av likviditets-och/eller marknadsmässiga skäl varit återhållsamma med nyinvesteringar under senare år. De som varit inne i tidiga skeden men inte haft finansiella muskler att delta i efterföljande finansieringsrundor har fått sitt ägande drastiskt utspätt. Detta gäller till exempel affärsänglar som gått igenom en synnerligen besvärlig tid.

Några riskkapitalbolag i tidig fas har startats men har gjort få investeringar hittills. Nyinvesteringstakten tycks nu emellertid vara på uppåtgående.

Institutionella investerare har blivit mer selektiva i tillgångsklassen private equity och har sannolikt på senare år ökat tonvikten mot buy-out fonder i förhållande till venture.

Visserligen har börserna vänt sedan mars 2003 och exitmarknaden, framför allt för större bolag med stabilare kassaflöde, har blivit bättre under 2004. Men situationen på venture-marknaden har ännu inte normaliserats. Marknaden är föremål för konsolidering bland riskkapitalbolagen. Det finns anledning att tro att många riskkapitalfonder kommer att dels fortsätta att allokera sitt kapital till följdinvesteringar i de bolag som man redan investerat i och göra investeringar inom expansionkapital. Det innebär, att de även fortsättningsvis kommer att hålla låg profil i mycket tidiga skeden.

Sammantaget har den ovan beskrivna utvecklingen skapat en brist på riskvilligt kommersiellt egenkapital i tidiga faser (startkapital). Vi uppfattar att denna brist finns i de flesta sektorer, men är sannolikt mindre iögonfallande inom Life Science. Inom denna sektor finns fortfarande en beredvillighet att selektivt investera i tidig fas baserat på starka patent som ofta är frukterna av stora statliga forskningsinsatser under många år.

FÖRESLAGEN STRUKTUR

Mot denna bakgrund bedöms den föreslagna uppstartfonden fylla ett tomrum och bidra till att stärka innovationskedjan där den är svag. Dessutom föreslås fonden bli av nytt slag, en variant på en matching-fond som stöttar privata investeringar.

Arbetshypotesen är att söka skapa en uppstartfond med en kapitalbas på upp till 600 MSEK. Fonden kommer att ha en livslängd på min tio år med en investeringsperiod på 3-5 år. Under denna period kommer fonden sålunda att kunna investera i storleksordningen 70-100 MSEK per år.

Fonden kommer att investera i svenska bolag inom områdena ICT (Information and Communication Technology), Life Science samt industri och tjänster.

För att kunna arbeta aktivt med utvecklingen av portföljbolagen och för att säkerställa ett bra flöde av nya affärer kommer fonden att etablera samarbete med regionala riskkapitalaktörer på ett antal platser i Sverige. Fonden kommer inte att söka exklusiva partnerskap utan arbeta flexibelt och affärsmässigt med partners som uppfyller vissa av fondens fastställda grundvillkor. Affärsmässigheten skall vara den viktigaste minsta gemensam nämnaren.

Genom att fonden parallellfinansieras med annan finansiär uppnås en katalytisk effekt.

Den nationella fonden föreslås få en klassisk riskkapitalstruktur med ett oberoende management team som förvaltar fonden enligt de riktlinjer som överenskommit med investörerna. Som ersättning för detta får de en årlig management fee samt rätt till vinstdelning om fondens avkastning överstiger en viss procentsats.

POTENTIELLA INVESTORER

Industrifonden har åtagit sig att agera sponsor och driver arbetet med att bilda fonden. En potentiell investering på SEK 200 M har indikerats från deras sida.

Detta belopp skall kompletteras med upp till 400 MSEK från andra investorer. F n undersöks möjligheterna bland svenska investorer och den Europeiska Investeringsfonden (EIF). Den senare har visat initialt intresse av fonden och medverkat till att strukturera den, men inga beslut har fattats.

INVESTERINGSSTRATEGI

Som tidigare nämnts kommer investeringsfokus att ligga på bolag inom ICT, Life Science och industri och tjänster i Sverige.

En initial investering i ett portföljbolag från fondens sida föreslås ligga i intervallet 500.000 – 10 MSEK, vanligtvis i den lägre delen. Fonden skall som ansvarsfull ägare ha möjlighet att göra följdinvesteringar i de bolag som utvecklas väl.

Portföljbolaget ska befinna sig i ett tidigt utvecklingsskede. Bolagets nyckelpersoner måste kunna demonstera ett långsiktigt engagemang. Potentiella portföljbolag skall ha betydande tillväxtpotential och kunna verka på den internationella marknaden.

Fonden kommer att medverka till att uppskattningsvis 50 - 75 bolag får finansiering för att möjliggöra en utveckling från innovation till lönsamt företag. Antalet portföljbolag blir avhängigt bl a av möjligheten att attrahera samfinansiering och den finansiella uthållighet som fonden bedömer nödvändig för att inte få sitt ägande utspädd i händelse av att ytterligare finansieringsomgångar måste göras.

REGIONAL/LOKAL NÄRVARO

Den regionala/lokala närvaron är viktig eftersom det handlar om investeringar i bolag i tidig fas, vilka kräver en nära uppföljning och ett stort engagemang från investorens sida. Den centrala fonden med ett management team på ca fem personer kan inte agera aktiv ägare i 50 - 75 bolag. Fonden måste i stället ha en strategi som innebär att man lierar sig med kompetenta riskkapitalaktörer med lokal närvaro.

Dessa regionala/lokala partners arbetar med affärsutveckling i portföljbolagen och får för detta arbete viss ersättning från den centrala fonden. En del av den management fee som fondbolaget erhåller kommer att fördelas till samarbetsparterna. De regionala/lokala teamen förväntas dessutom investera egna medel i de bolag man föreslår för den centrala fonden, vilket gör att parterna har ett gemensamt intresse av att investeringarna utvecklas väl.

Den regionala/lokala närvaron skapar vidare goda förutsättningar för att fonden skall få ett bra affärsflöde.

ANDRA FONDER INITIERADE AV NUTEK

I sammanhanget kan det vara värt att nämna och kommentera ett liknande parallellt initiativ.

NUTEK har till regeringen föreslagit en nyordning av användningen av EUs regionalstöd genom att etablera mindre riskkapitalfonder i s k Mål 1- och Mål 2-områden. Tanken är att man skall söka finansiering från EU, från Europeiska Regionala Fonden (ERUF), för dessa fonder och att matcha denna med nationella regionala utvecklingsmedel.

Målet är att göra tre separata finansieringsinsatser om vardera SEK 70 M och 45 M (båda för Mål 1) och 82 M (Mål 2). De två första fonderna skulle täcka Norrlands inland respektive kustområde. Den tredje fonden skulle täcka västra Svealand och även delar av Västra Götalandsregionen.

Det föreslagna konceptet bygger på en modell som tagits fram i Skottland via Scottish Enterprise. De föreslagna fonderna skall vara kommersiella och samfinansiera med idag befintliga regionala aktörer på riskkapitalmarknaden i de geografiska målområdet. Fonderna skall anställa en Investment manager vardera och de skall administreras av lokala ALMI-bolag.

Konceptet har vissa likheter med den uppstartfond som Industrifonden tagit initiativ till att bilda.. Det borde därför finnas möjligheter till samarbete med Kick-Start Sverige.

Detta initiativ är ett bra komplement till riskkapitalmarknadens aktörer och att det är en positiv kursändring från ett bidrags- till ett investeringstänkande. Samfinansieringsmodellen med privata investorer och regionala riskkapitalbolag förefaller vara en väl vald strategi.

Jag vill dock peka på ett par svagheter i förslaget. Den regionala ansatsen, de förhållandevis små beloppen och osäkerheten beträffande en fortsättning under EUs nästa programperiod (efter 2006) riskerar att bidra till svårigheter att rekrytera bra krafter för att ansvara för fonderna. Jag har en generellt skeptisk inställning till management-bolag med endast en person anställd och hoppas att de anställda i de tre fonderna kan samverka effektivt. Ett samarbetsavtal med Industrifonden borde även kunna säkerställa access till sektorskompetens.

Slutligen vill jag gärna understryka vikten av att man, precis som NUTEK påpekat, försäkras om att fonderna kan länkas över till nästa programperiod för EUs regionalstöd eftersom riskkapitalinvesteringar i tidiga skeden måste ses över en längre tidshorisont (8-12 år).

FÖRSLAG NR 4: SKATTESITUATIONEN FÖR INVESTERARE

Förslaget i sammandrag:

Privat riskkapital och personligt engagemang från bl.a. affärsänglar är utomordentligt viktigt för att få nya företag att växa. Affärsänglar som investerar som privatpersoner bör få rätt till uppskjuten skatt om vinsten från riskkapitalinvesteringar återinvesteras i nya projekt (modell "skogskonto").

Sverige måste erbjuda villkor som attraherar utländskt riskkapital till kostnadseffektiva fonder med skattehemvist i Sverige som ett alternativ till andra skattedomiciler.

BEHOVET AV KOMPETENT KAPITAL

Min uppdragsbeskrivning tar fasta på vad staten skall göra för att öka den marknadskompletterande rollen bland statliga och statligt initierade aktörer. Detta är självklart viktigt. Det finns emellertid en fara i att statens aktörer kan bli alltför aktiva. Staten skall självklart inte socialisera ett risktagande som marknadens aktörer är bättre skickade att ta. Alla statligt understödda aktiviteter både i förkommersiellt skede och i tidigt egenkapital skall sträva efter att samfinansiera och samarbeta med privata aktörer, där så är möjligt, för att ta till vara entreprenörskap, kunskap och kapital. Ett intensifierat samarbete med t ex CONNECT är angeläget. Sådaffinansiering får inte bli ett tjänstemannajobb.

Genom att engagera entreprenörers kompetens och kapital kommer staten dessutom att få ett bättre utfall på sina egna insatser. Detta inträffar på kort sikt genom ett förbättrat återflöde till staten på de konkreta insatser som gjorts. På längre sikt kommer företagen att utvecklas bättre vilket i sin tur ger ökade skatteintäkter och förbättrad sysselsättning.

Därför är det viktigt:

- **att affärsänglar har attraktiva förutsättningar för sin verksamhet**
- **att Sverige erbjuder villkor som attraherar utländskt riskkapital till kostnadseffektiva fonder domicilerade i Sverige som ett alternativ till andra skattedomiciler**

SVERIGE I ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

European Venture Capital Association (EVCA), branschorganet för Europas riskkapitalbolag, publicerade i maj 2004 en rapport kallad "Benchmarking European Tax & Legal Environments".

Undersökningen omfattar samtliga 15 EU-länder före utvidgningen samt Norge, Schweiz, Tjeckien, Slovakien, Ungern och Polen. Rapporten rankar Sverige på 14:e plats bland dessa 21 länder. I samma härad som Sverige återfinns alla nordiska länder.

Studien har mätt 13 faktorer, däribland skattesatser och skatteregler. Studien beaktar både investorers och entreprenörers situation.

Bland de elva faktorer som bidrar till att Sverige hamnar på den undre halvan i denna undersökning dominerar de höga skattesatserna. Marginalskatten för privatpersoner på 58% skall jämföras med genomsnittet bland de undersökta länderna på 45%. Kapitalvinstskatten på 30% är nästan dubbelt så hög som genomsnittet på 16%. En annan viktig faktor är avsaknaden av skatteincitament för a) affärsänglar att investera i onoterade bolag, b) för forskningsintensiva företag och c) för samarbeten mellan företag och forskningsinstitut.

Dessutom pekas på att en investering av utländska investerare i ett svensk kommanditbolag klassas som fast driftsställe.

Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS), som sorterar under Näringsdepartementet, har i en rapport publicerad i juni 2004 (www.itps.se) gjort en genomgång av skattesystemet i USA och dess effekter på entreprenörer och nyföretagande. Rapporten presenterar dessutom ett antal förslag på möjliga förändringar i utformningen av det svenska skattesystemet. Bland annat föreslås, att investeringar i småföretag skall skattebefrias samt att införandet av skatte-krediter borde studeras närmare som ett komplement till skatteavdrag. Skatte-krediter dras av mot skatten medan skatteavdrag reducerar den skattepliktiga inkomsten.

NÅGOT OM SKATTEREGLER I SVERIGE

Vad beträffar bolagssektorn gäller sedan den 1 juli 2003 att kapitalvinster på näringsbetingade andelar är skattefria. Reglerna som de numera är utformade utgör incitament för sunda omstruktureringar och är positiva också från riskkapitalsynpunkt. Näringsbetingade andelar kan innehas av aktiebolag, ekonomiska och ideella föreningar, med flera, men ännu inte av handelsbolag. Regeringen har i en proposition angett att starka skäl, till exempel neutraliteten mellan olika företagsformer, talar för att andelar som ägs av handelsbolag också borde omfattas av lättnaderna. Regeringen har i det sammanhanget också framhållit handelsbolagens betydelse för riskkapitalförsörjningen. Regeringen har i 2004 års ekonomiska vårproposition uttalat att såddfinansieringen och riskkapitalförsörjningen för näringslivet skall stärkas (se prop. 2003/04:100 s. 37).

Vad privatpersoner beträffar vore en förbättring av situationen för affärsänglar som investerar i nystartade företag ett välkommet komplement till den fortsatta reformeringen av kapitalvinstbeskattningen i bolagssektorn. Detta gäller privatpersoner som med egna medel (ej via bolag) investerar kapital och kompetens i nystartade företag. En sådan lösning skulle exempelvis kunna utformas som en rätt för dem att få sin beskattning uppskjuten i de fall de återinvesterar reavinster från riskkapitalprojekt i nya sådana projekt (en variant på ”skogs-konto”).

Svenska riskkapitalföreningen anser att de allmänna förutsättningarna för investeringar och entreprenörer även skulle stärkas om det görs förändringar i bland annat fåmansbolagsreglerna och förmögenhetsskatten.

Inom bolagssektorn verkar utvecklingen på skatteområdet sammantaget gå i rätt riktning, men fortfarande finns en förbättringspotential både vad avser bolag och privatpersoner.

FÖRSLAG NR 5: UNIVERSITETENS HOLDINGBOLAG

Förslaget i sammandrag:

Universitet och högskolor har tilldelats tre uppgifter (undervisning, forskning och samverkan med samhället) och holdingbolagen har en viktig funktion inom den tredje uppgiften. Det är därför rimligt och principiellt viktigt att resurstilldelningen från huvudmannen (Utbildningsdepartementet) anpassas till alla huvuduppgifterna. Det finns därför skäl att tillföra holdingbolagen mer resurser i den forskningspolitiska propositionen i höst. Resurstillskottet bör anpassas till den nu föreslagna förstärkningen av det högskolenära systemet.

Den långsiktiga satsningen på teknikbrogruppen innebär att holdingbolagen får en starkare partner. Samarbetet dem emellan måste baseras på en rationell arbetsfördelning. Att alla universitet genom sina holdingbolag skall göra investering i avknopningsföretag är inte självklart. Holdingbolagen bör i första hand arbeta med en bred palett av åtgärder i de tidigast skedena av kommersialiseringsprocessen.

Jag har en positiv grundinställning till att holdingbolagen tillförs mer resurser i ordnade former inom ramen för höstens forskningsproposition, men försöker i övrigt att avhålla mig från skarpa förslag. I stället förs ett resonemang om holdingbolagens roll och samspel med det högskolenära innovationsstödjande systemet. Detta är i linje med min ambition att ha en systembaserad överblick och är relevant i ljuset av av övriga förslag.

Universitetens holdingbolag nämns inte i förhandlingsmannens uppdrag. Men de är relevanta i detta sammanhang, dels för att de är mottagare av medel från teknikbrostiftelser, dels för att de är en viktig första länk i den innovationsstödjande kedjan avseende forskningsbaserat företagande. Utan att ha haft möjlighet att i detalj studera holdingbolagens verksamhet kan det emellertid vara på plats med ett par allmänna reflektioner om deras roll och gränssnittet mellan dem och det högskolenära innovationsstödjande institutionerna, dvs teknikbrostiftelserna och deras bolag samt i valda delar ALMI.

Det finns sammanlagt 13 universitet och 23 högskolor i Sverige. Dessa bedrivs i myndighetsform. Dessutom finns ett 10-tal enskilda institutioner. Sedan 1994/1995 har 11 av de statliga aktörerna, de större, haft holdingbolag. Sedan 2001 har antalet holdingbolag ökat till 14. Holdingbolagen direktägs av staten men ägandet utövas av universitetets/högskolans styrelse.

Därutöver finns kommersialiseringsbolag vid Chalmers, samt vid handelshögskolorna i Stockholm och Jönköping.

BEGÄRAN OM MER RESURSER

De större universiteten har uppvakttat utbildningsministern inför höstens forskningspolitiska proposition och redogjort för sin syn på holdingbolagens roll och högskolornas ansvar för tidigt innovationsstöd.

Det hävdas att de större universitetens och högskolornas holdingbolag sedan ett antal år byggt upp värdefull kompetens och erfarenhet av kommersialisering. Den fortsatta utvecklingen hämmas emellertid av osäker finansiering och ett splittrat ansvar. En stabilare finansiering behövs för kommersiell service inom universiteten och för små investeringar i ett tidigt skede i lovande projekt. Vi måste kunna ta innovationerna från forskning till en tidig VC-marknad, menar universitetens företrädare. Varje enskild högskola anses bäst lämpad att bedöma hur dess innovationssystem skall se ut samt vilken roll högskolan själv skall spela i systemet. Sammantaget anses högskolorna nu mogna att ta ett större ansvar.

Av dessa skäl begär högskolorna att få en extra tilldelning av resurser motsvarande 2 % per år av lärosätenas totala statliga fakultetsanslag för forskning (sammanlagt inemot SEK 8 Mrd per år) till holdingbolagen för kommersialiseringsåtgärder, dvs ca SEK 160 M per år. Det rör sig således inte om en omfördelning inom existerande anslag utan om additionella medel. Medlen avser både driftfinansiering av holdingbolagen och kapital för tidig såddfinansiering.

Enligt holdingbolagens företrädare kan den hittillsvarande verksamheten summeras på följande sätt:

- **Holdingbolagen har medverkat till bildandet av 300 företag (men investerat i betydligt färre)**
- **Dessa bolag sysselsätter f n över 2000 personer i Sverige**
- **Över SEK 2,7 Mrd externt kapital har investerats i företagen**
- **Bolagen omsätter sammantaget över SEK 1 Mrd per år**
- **Kommersialisering har också skett genom avyttringar av patent och licensiering**

Holdingbolagens bolagsengagemang varierar mycket beroende på typen av universitet, dess inriktning mm. Karolinska Institutet Holding är ett exempel på ett holdingbolag som är mycket aktivt engagerat i företag genom ett deläggande i ett 60-tal bolag med ursprung från lärosätet. Av dessa har KIH själv startat hälften.

HOLDINGBOLAGENS FINANSIELLA SITUATION

Holdingbolagen har aldrig varit rikt finansierade med egna medel. De har fått förlita sig till extern finansiering bland annat från teknikbrostiftelserna och att sträva efter förtjänst på investeringar i framgångsrika såddföretag.

De först bildade 11 holdingbolagen tillfördes ett ägarkapital från staten på sammanlagt SEK 64 M, varierande mellan 4 och 6 miljoner per bolag. De tillkommande tre fick 5 miljoner vardera. Ägarkapitalet har tillförts bl a för att möjliggöra ägande i intressebolag i samband med kommersialiseringar. Med tanke på risknivån och den ogynnsamma konjunkturen under lång tid har intäkterna från denna verksamhet hittills varit mycket små. Karolinska Institutet Holding har emellertid utvecklat koncept för att kommersialisera sin portfölj av ett bolag. Genom att paketera 18 bolag i en ”pool” och erbjuda externa investorer ett deläggande har KIH fått in SEK 100 M som används för att vidareutveckla de bolag som ingår i paketet.

Universiteten är förhindrade att ge av sina anslag till holdingbolagen. Under de första åren har större delen av holdingbolagens löpande verksamhet finansierats av teknikbrostiftelserna. Därutöver har extern finansiering sökts via stiftelser, ALMI, länsstyrelser, föreningar etc. Externt kapital kan, och har, katalyserats till avknopningsföretag.

Holdingbolagen befävar att teknikbrostiftelsernas återbetalningskrav 2007 skall innebära att den största källan till finansiering sinar. Sammanlagt finner holdingbolagen att de externa finansierarna förknippar sin finansiering med diverse villkor som inte helt sammanfaller med universitetens egna strategier. Det föreslås att detta åtgärdas med mer resurser direkt till holdingbolagen och ett samarbete med större frihetsgrader med externa finansierare. Det anses t ex, att teknikbrostiftelserna eller andra regionala aktörer skulle kunna etablera investeringsramar för holdingbolagen, med krav på redovisning och resultat.

REFLEKTIONER OM ROLLER OCH SAMSPEL

Mot bakgrund av ovanstående och vad jag i övrigt kommit fram till i förhandlingsarbetet skulle jag vilja göra följande reflektioner:

Eftersom universitet och högskolor har tilldelats tre huvuduppgifter är det enligt min bedömning rimligt och principiellt riktigt att resurstilldelningen skall vara anpassad till alla tre uppgifter. Tredje uppgiften, som rör samverkan med samhället i vid bemärkelse, är viktig och kommersialisering av forskning en vital del av densamma.

Som nämnts motsvarar två procent av läroanstalternas forskningsmedel SEK 160 M per år. Detta kan ställas i relation till vad det högskolenära innovationsfinansierande systemet och ALMI föreslås kunna finansiera (Teknikbrogruppen ca 180 M per år inkl driftskostnader och ALMI ca SEK 80-100 M per år exkl driftskostnader). I ljuset av detta verkar det föreslagna anslaget till holdingbolagen något högt. Det kan därför finnas skäl att vrida på kranen något mer successivt i ljuset av dels ett bättre underlagsmaterial, dels den eventuella satsning på de högskolenära aktörerna som är konsekvensen av nu liggande förslag.

Hur mycket kapital holdingbolagen kan komma att behöva är också beroende av lärarundantagets framtida status. Den utredning som utbildningsministern initierat om lärarundantaget är sannolikt bäst lämpad att bedöma den saken. För egen del håller jag för troligt, att kapitalbehovet på kort sikt kommer att öka om lärarundantaget förändras. Om universiteten får andel

i patent som genereras av forskare inom lärosätet ökar sannolikt dels universitetets egenintresse att vara pådrivande i kommersialiseringsprocessen, dels kravet att kunna medverka i projekt. Om man är framgångsrik i det arbetet kan kapitalbehovet minska på sikt i takt med stigande.

Kraven på en väl fungerande infrastruktur (inom och utanför högskolan) ökar sannolikt vid ett upphävande av lärarundantaget (se ”Who should own university research”, en rapport ,A2004:013, från ITPS). Samma rapport hävdar att en långt gången decentraliserad organisation i en sådan situation kan få vissa problem. Det finns t ex risk att licensierings- och patenteteringsfunktionen får en icke optimal storlek. Rapporten hävdar att en gemensam patenterings- och licensieringsfunktion för alla tekniska universitet skulle reducera osäkerheten och hålla nere transaktionskostnaderna.

Den svenska kartan av såddfinansierare uppvisar många små enheter som var och en knappast har kritisk massa. Idealt fordras det helst åtminstone ett sammanhållet team på tre personer för att granska och bedöma investeringar i tidiga skeden. Olika åsikter måste kunna brytas mot varandra.

Finns det därför en risk att man inom universitet och högskolor bygger upp för många små enheter som var och en för sig inte har kritisk massa och som sammantaget får för höga driftskostnader? Finns det inte anledning att pröva koncept med ett och samma holding-bolag för flera, framför allt mindre, läroanstalter? Eller kan man, liksom i fallet teknikbrostiftelserna, inrätta ett moderbolag eller ett gemensamt servicebolag för holdingbolagen i syfte att effektivisera arbetet och täcka vissa gemensamma funktioner som juridik, ekonomi och information? Kan holdingbolagen t ex köpa vissa tjänster från teknikbrogruppen?

Vissa holdingbolag samarbetar redan i syfte att kraftsamla inom specialområden. Ett exempel på sådan specialisering är det existerande samarbetet mellan holdingbolagen på Karolinska, i Lund, Umeå och Linköping i syfte att mer rationellt driva royaltyprojekt inom Life Science.

Även om det bara finns vissa paralleller till holdingbolagen vill jag i detta sammanhang också ta upp KTHs och Chalmers (med tillsammans en omsättning på SEK 5 Mrd, 20 000 studenter och 6000 anställda) banbrytande nytänkande genom etablerandet av ett övergripande koncept för samarbete inom ramen för arbetsnamnet Technical University of Sweden. Syftet är att stärka den samlade konkurrenskraften i ett europeiskt och internationellt perspektiv genom att kraftsamla på ett mer koordinerat sätt. Mig veterligen finns (ännu) inget samarbete inom kommersialisering av forskning men det borde kunna ligga inom möjligheternas ram att t ex KTH Seed Capital och Chalmersinvest samverkade inom integrerade strukturer för finansiering av kommersialisering. En sådan konstellation skulle ha lättare att attrahera privat investeringskapital. Ett försök till ett bredare samarbete inom såddfinansiering mellan KTH, Chalmers och Linköping har gjorts men lagts åt sidan.

Ovanstående samarbeten är ett sätt att motverka att lokala eller regionala strukturer i ett litet land som Sverige kan bli för små.

Var skall då gränslinjen gå mellan vad som görs bäst i högskolan och vad som görs bäst av högskolenära aktörer? Det är förmodligen ogörligt att dra exakta gränser och gränslandet kan förändras över tiden. Gränserna varierar också beroende på typen av universitet, omfattningen av forskningen och holdingbolagets ställning.

Holdingbolaget måste ha en legitimitet inom läroanstalten för att överhuvudtaget kunna få ta del av potentiella idéer och projekt. Det står ju forskarna fritt att publicera sina resultat eller att välja andra samarbetspartner än holdingbolaget. Därutöver krävs kunskaper i licensiering och patentering och kapacitet att kunna spela en ledande och trovärdig roll i en kommersialiseringsprocess. Det krävs också bra nätverk med företag och andra universitet, både i Sverige och internationellt.

Holdingbolagen har en viktig roll att inom universitet ta ett samlat grepp på kommersialiseringsfrågor; att verka för en entreprenörsfrämjande kultur, att driva fram samarbeten med företag utanför universitetet, att assistera forskare att säkerställa strategiskt och kommersiellt viktiga patent, att medverka i bolagsbildning och attrahera externa finansiärer av inkubatorer och företag och mm. Ett universitets holdingbolag bör i första hand arbeta med en bred palett av åtgärder i de allra tidigaste skedena av kommersialiseringsprocessen. Sådåfinansiering av avknopningsbolag är bara ett sätt av flera att kommersialisera forskning.

Att universiteten genom sina holdingbolag själva skall göra investeringar i avknopningsföretag är inte lika självklart. Det finns alltid en risk att den investeringsansvariges bedömning inte till fullo kommer att styras av avknopningsföretagets framtidsutsikter utan också färgas av det faktum att företagets ursprung är det "egna" universitetet. Ett holdingbolags investeringsportfölj riskerar att bli för liten och dåligt diversifierad och därmed sammantaget ha mycket hög risk. Har man dessutom begränsade resurser att göra följdinvesteringar kan ägandet bli ordentligt utspädd i kommande finansieringsrundor. Det finns därför flera skäl som talar för att egenkapitalinvesteringar i huvudsak borde göras av externa, gärna högskolenära, aktörer som borde ha större resurser och sannolikt kunna göra en mer oberoende projektutvärdering. Om teknikbrokoncernen realiserar finns där en större möjlighet att poola risker på nationell bas och därigenom gardera sig genom diversifiering.

Förslaget att bilda en resurstarkare teknikbrokoncern med ett verksamhetsperspektiv bortom 2007 kommer att stärka dess möjligheter att utveckla kunskap- och forskningsbaserade företag. Teknikbrodöttrarna kommer att ha kontor på sju orter som ligger nära Sveriges forskningscentra inom universitet och företag. Därmed får holdingbolagen sju starkare och mer långsiktiga samarbetspartners vars agenda i allt väsentligt verkar sammanfalla med holdingbolagens. Om förslaget om en teknikbrokoncern går igenom behöver inte holdingbolagen befara att den finansiering som f n ges från teknikbroarna sinar på grund av att stiftelsernas verksamhet upphör. Däremot finns det ingen automatik i att teknikbrobolagen skall finansiera holdingbolagen. All förtroendefull finansiering bör, som för närvarande, vara förknippad med vissa krav.

FÖRSLAG NR 6: FÖRENKLA OCH FÖRTYDLIGA INDUSTRIFONDENS MANDAT

De gällande föreskrifterna för Industrifonden (stiftelseförordnandet) återfinns i stadgar (senast ändrade 1996) samt i förordningen (1996:880) om finansiering genom Stiftelsen Industrifonden.

Inom ramen för en oförändrad ändamålsbeskrivning kan staten göra förändringar som gör det möjligt för fondens styrelse att lättare anpassa verksamheten till skiftande förutsättningar. Näringsdepartementet har därför i samråd med Industrifondens styrelse utarbetat en konsoliderad stadga i samband med detta förhandlingsarbete i syfte att förenkla och förtydliga uppdraget. Enligt min uppfattning är den reviderade föreskriften tydligare vad beträffar marknadskompletterande finansiering med hög risk

Den nya stadgan kommer att kunna tillämpas under hösten 2004.

FÖRSLAG NR 7: ÖKAD AFFÄRSMÄSSIGHET I SÅDDFINANSIERING ÖNSKVÄRD

Förslaget i sammandrag:

Trots positiva samhällsekonomiska effekter av såddfinansiering bör en större symmetri mellan risk och avkastning eftersträvas i satsningar av statliga och statligt initierade aktörer. Annars finns risk för missbruk och för att kapitalet i systemet urholkas alltför snabbt och att det leder till

Det finns olika åsikter om statliga eller statligt initierade insatser till förmån för företag i tidiga skeden skall utformas. Näringsdepartementets tankesmedja, Insitutet för Tillväxt-politiska Studier, pekar på system i USA, Danmark och Storbritannien där man arbetar med statliga lånegarantier via banker i stället för direkt statlig kreditgivning. A2002:003, hur andra länder stödjer kapital, försörjningen för små och medelstor företag. ITPS är generellt positiv till att staten oavsett typ av insats skall försöka arbeta genom privata mellanhänder. Detta anses hålla kostnaderna nere, öka professionaliteten och undvika konkurrensnedvridande effekter. Liknande synpunkter har tidigare (2000) framförts av Riksrevisionsverket.

Jag har sökt ta hänsyn till dessa synpunkter, så långt detta har varit möjligt. Så är t ex KickStart Sverige utformat efter helt marknadsmässiga principer och skall i stor utsträckning baseras på privat kapital och samarbeta med privata aktörer. Men traditionen i Sverige är annorlunda än i USA. Där är det vanligt att statliga aktörer eller statligt initierade stiftelser arbetar direkt gentemot företag, med lån och egenkapital särskilt i de tidiga skedet där det privata kapitalet ofta lyser med sin frånvaro. I sådana situationer är det självklart nödvändigt att observera att statligt kapital inte på något sätt tillåts att ersätta privat kapital, bara att komplettera det.

Även för insatser i tidiga skeden är det enligt min mening viktigt med ett större inslag av affärsmässighet. Att ge villkorslån med en återbetalningsgrad på 25-35% kan ifrågasättas. Skall statens kapital vid kreditgivning bära den fulla förlustrisken och endast återbetalas med ränta om projektet blir en kommersiell succé? Det finns en risk att den typen av mjuka insatser missbrukas. Dessutom urholkas snart kapitalbasen i ett sådant system. Även om man kan påvisa stora positiva samhällsekonomiska effekter finns det en risk att en kontinuerlig påfyllnad inte kan säkerställas. En större symmetri mellan risk och avkastning bör präglade de statliga insatserna.

Bilaga 1:

Uppdrag till en av Näringsdepartementet särskilt utsedd förhandlingsman att undersöka förutsättningarna för en ny struktur som möjliggör ökade insatser på området för marknadskompletterande finansiering i tidiga skeden

Bakgrund

En sund och effektiv struktur för att tillhandahålla riskkapital är av en grundläggande betydelse för ett lands förmåga att skapa ökad tillväxt och sysselsättning, och för en medlemsstat i EU att bidra till att målen i den s.k. Lissabonprocessen uppfylls.

Under en lång följd av år utvecklades den svenska marknaden för riskkapital mycket starkt. Under senare tid har den emellertid stagnerat. Det är särskilt viljan att investera i de allra tidigaste skedena som har påverkats i den nedgång som varit. Projekt i de tidigaste skedena är också de som typiskt sett har svårast att attrahera riskvilligt kapital på en marknad. Re-geringen gör bedömningen att nivån på investeringarna i dag understiger det behov som finns. Staten bör därför vidta marknadskompletterande åtgärder inom området för finansiering i mycket tidiga skeden.

På den svenska marknaden för finansiering av företag i tidiga skeden finns i dag en rad olika offentligt initierade eller offentligt ägda aktörer, bl.a. Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden), teknikbrostiftelserna, ALMI Företagspartner AB och Stiftelsen Innovationscentrum (SIC). Flera av dessa bedriver verksamheter som delvis överlappar varandra och ansvars- och intressefördelningarna är ofta oklara. Det finns därför ett behov av att skapa en tydligare struktur och ansvarsfördelning.

Industrifonden och SIC styrs av ändamål som ligger nära eller överlappar varandra. Det kan därför ifrågasättas om det inte vore ändamålsenligt att stiftelserna förenades, om en sådan sammanläggning rent formellt vore möjlig. Det kan också ifrågasättas om inte det kapital som i dag finns i Industrifonden skulle kunna användas på ett effektivare och mera ändamålsenligt sätt med avseende på finansiering av företag i tidiga skeden och om den stiftelsens marknadskompletterande roll inte borde tydliggöras.

Marknadskompletterande åtgärder sätts in där marknaden ”misslyckas”, dvs. där riskerna för en vinstmaximerande aktör att gå in i ett projekt med hög utvecklingspotential är alltför höga för att vara motiverade ur en strikt kommersiell synvinkel. Det går emellertid inte att på de enskilda projektens nivå dra en skarp gräns mellan dem som är kommersiellt gångbara och dem som är förknippade med så höga risker att de inte attraherar kommersiellt kapital. Ofta gör olika investerare olika bedömningar och i de enskilda fallen sker det ofta en samfinansiering mellan marknadskompletterande och kommersiellt kapital. Samtidigt kräver EU:s statsstödsregler att de marknadskompletterande insatserna

går att skilja från dem som sker på strikt kommersiella villkor på en konkurrensutsatt marknad.

I syfte att ytterligare motverka överlappningar, oklara intresse- och ansvarsfördelningar och att främja att de marknadskompletterande insatserna renodlas borde också den verksamhet som i dag bedrivs av teknikbrostiftelserna och ALMI Företagspartner AB utgöra en integrerad del i den nya struktur som här skisseras. I första hand borde möjligheten att sluta samarbetsavtal mellan de olika berörda organen övervägas, i syfte att erbjuda finansiering i tidiga skeden. Även möjligheterna till samfinansiering med EU-medel skulle behöva prövas, för att strukturen skall kunna erbjuda en så effektiv och resursstark finansiering som möjligt.

Utöver de finansiella insatser som nu beskrivits finns i dag ett antal andra insatser som skall stödja kommersialisering av forskningsresultat. Flera av dessa har nära kopplingar till finansiering i mycket tidiga skeden. Exempel på insatser är Verkets för näringslivsutveckling, NUTEK, stöd till teknopoler som inriktar sig på ett ökat entreprenörskap inom universitet och högskolesektorn, Verkets för innovationssystem, VINNOVA, inkubatorprojekt som stödjer uppbyggnaden av företagskuvöser för kommersialisering av forskningsresultat samt Connect. Vidare stödjer Teknikbrostiftelserna uppbyggnad av strukturer som främjar ett innovationssystem. Den nya strukturen bör utformas också med beaktande av dessa andra strukturer.

Näringsdepartementet har mot den nu angivna bakgrunden beslutat att tillkalla en särskild förhandlingsman med uppgift att, i enlighet med vad som sammanfattas nedan, undersöka förutsättningarna för en ny struktur som möjliggör ökade insatser på området för marknadskompletterande finansiering i tidiga skeden.

Bilaga 2:

OMSTRUKTURERING AV DE SJU TEKNIKBROSTIFTELSENA

Linklaters Advokatbyrå
Regeringsgatan 67
Box 7833
103 98 Stockholm
Telefon (46-8) 665 66 00
Telefax (46-8) 667 68 83

Denna promemoria är upprättad för Näringsdepartementets särskilt utsedda förhandlingsman, Claes de Neergaard. Linklaters har medgivit att informationen i denna PM biläggs Claes de Neergaards rapport avseende Teknikbrostiftelserna och att den därmed blir publik. Linklaters accepterar dock inget ansvar för informationen i denna PM i förhållande till annan än Claes de Neergaard.

A03911452/6.0/28 jun 2004

2

1 Bakgrund

Staten bildade 1994 sju teknikbrostiftelser (nedan **TBS 7** eller **Stiftelserna**) i syfte att främja tillväxten. Stiftelserna skulle fullgöra sitt uppdrag genom att dels verka för ett ökat kunskapsutbyte mellan universitet, högskolor och näringsliv för att stärka näringslivets förnyelseförmåga, dels underlätta kommersialiseringen av forskningsresultat. Enligt stiftelseförordnandena skall Stiftelserna upphöra med verksamheten den 31 december 2007. I samband med detta skall Stiftelsernas tillgångar övertas av staten. Stiftelserna har sina säten i Stockholm, Luleå, Umeå, Uppsala, Linköping, Göteborg och Lund. Stiftelserna är upptagna i den s.k. katalogen i inkomstskattelagen (**IL**), vilket innebär att Stiftelserna är frikallade från all skatt på annan inkomst än inkomst på grund av innehav av fastigheter.

Syftet med denna promemoria är att, från ett främst legalt perspektiv, beskriva ett huvudförslag till en omstrukturering som syftar till att bygga en hållbar struktur bortom 31 december 2007 och att underlätta en ökad samordning av Stiftelsernas verksamhet, samt att reglera överföringen av tillgångarna till staten den 31 december 2007. Ett alternativ till huvudförslaget beskrivs kortfattat i avsnitt 8. Om detta alternativ är att föredra så kan viss ytterligare analys komma att behöva genomföras. Viktiga förutsättningar för omstruktureringen är att verksamheterna även fortsättningsvis skall bedrivas med ett starkt regionalt fokus och att omstruktureringen inte medför några väsentliga negativa konsekvenser ur bland annat skatte- och ansvarsperspektiv.

Frågor om styrning m.m. löses lämpligen sedan en struktur fastställts, eftersom strukturen - i form av t.ex. det bolagsrättsliga ramverket - utgör grunden för hur styrmekanismerna skall utformas.

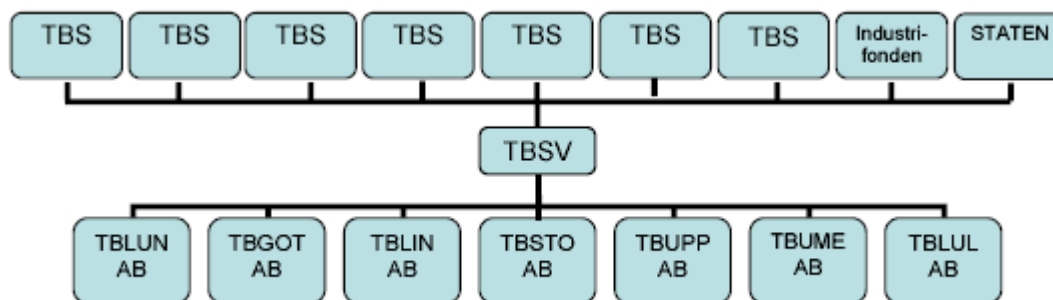
Denna promemoria är upprättad på uppdrag av Näringsdepartementets särskilt utsedda förhandlingsman, Claes de Neergaard och innehåller en inledande analys av de frågor som framkommer nedan. Ytterligare arbete kommer att behöva göras om den struktur som beskrivs i denna promemoria anses användbar för dess ändamål.

2 Sammanfattning

Ett flertal lösningar är möjliga för att uppnå målet med omstruktureringen så som det redovisats ovan. Man kan till exempel bygga en ny struktur som baseras på en eller ett flertal stiftelser, eventuellt i kombination med bolag. Näringsdepartementet har emellertid ställt sig tveksam till en sådan konstruktion, som inte heller för oss framstår som mer fördelaktig än den struktur som presenteras i denna promemoria.

Förslaget i denna promemoria baseras på en aktiebolagsrättslig struktur som syftar till att

etablera en organisation där den regionala verksamheten bedrivs i ett aktiebolag i respektive region. Verksamheten samordnas genom ett holdingbolag.
 Fram till den 31 december 2007 kommer TBS 7 verksamhet enligt förslaget nedan att bedrivs i en struktur enligt följande, där:
TBSV är holdingbolaget "Teknikbron Sverige AB",
TB[X] AB är sju dotterbolag till TBSV.

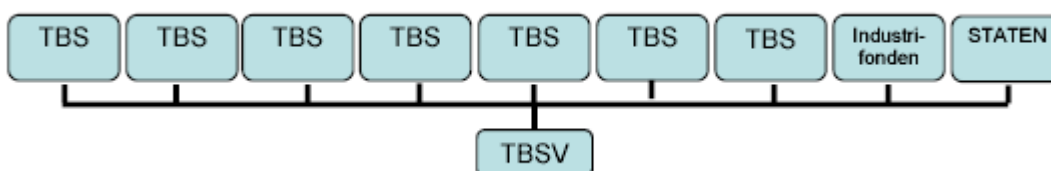

Den 31 december 2007 övergår TBS 7s aktier i TBSV till staten. TBSV strukturen kvarstår i övrigt oförändrad.

Nedan beskrivs ombildningen steg för steg, med de konsekvenser den innebär.

3 Steg 1: Bildandet av Teknikbron Sverige AB, TBSV

Holdingbolaget TBSV etableras genom att Stiftelserna, Industriefonden och staten köper in ett s.k. lagerbolag med 100 000 kronor i aktiekapital (eller nybildar ett sådant bolag).

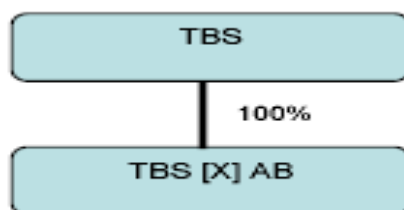
Tid: Hösten 2004

Associationsrättsliga frågor: Förvärv av ett lagerbolag kan göras med mycket kort varsel, medan en nybildning av ett aktiebolag tar 6-8 veckor. Se även frågan om redovisning av fritt och bundet eget kapital under Steg 2 och 4 nedan.

Skattefrågor: Inga specifika.

4 Steg 2: Bildandet av regionala aktiebolag och överföring av verksamheten

Varje Stiftelse etablerar ett eget dotterbolag med samma organisatoriska regionsanknytning som respektive Stiftelse; TBS [X] AB, genom att förvärva samtliga aktier i ett s.k. lagerbolag eller genom att nybilda ett sådant bolag. TBS [X] AB:s aktiekapital uppgår till 100 000 kronor. Därefter överför varje Stiftelse sin verksamhet till det egna TBS [X] AB genom ett aktieägartillskott.

Tid: Hösten 2004

Associationsrättsliga frågor: Överföringen av verksamheten i form av aktieägartillskott istället för en apportemission kommer att innebära en viss flexibilitet i bolagsrättsligt hänseende. Aktieägartillskottet kommer nämligen att bokas som fritt eget kapital, vilket innebär att TBS [X] AB:s framtida förluster till en stor del kan täckas utan att bolaget riskerar att bli likvidationspliktigt.

Tillskottet kan för vissa avtal innebära en s.k. partssuccession vilket i vissa situationer kräver avtalspartens godkännande. Vidare kan det finnas överlåtelseförbud i aktieägaravtal och hembudsklausuler i bolagsordningar som kräver godkännande för att en överföring av aktieinnehav skall kunna ske. Förmodligen har dock motparten inga skäl att motsätta sig en sådan överföring. Om problem trots detta uppstår, kan frågan förmodligen lösas t.ex. genom att de problematiska avtalen får ligga kvar hos TBS 7 och ett förvaltningsavtal ingås där TBS [X] AB alternativt TBSV förvaltar de avtal och tillgångar som finns kvar hos TBS 7. Överföring av resterande tillgångar från TBS 7 till TBS [X] AB torde därefter på ett praktiskt sätt kunna lösas före den 31 december 2007.

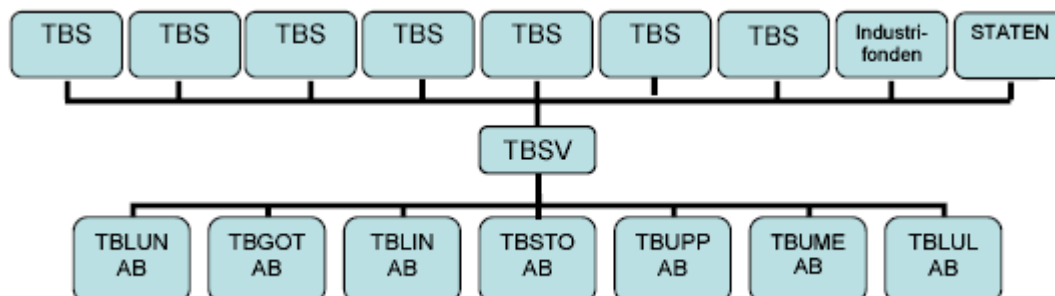
Ordalydelsen i stiftelseföremålen gör att det förmodligen inte finns några hinder att bedriva TBS 7s verksamhet indirekt genom ett bolag.

Skattefrågor: Stiftelserna är upptagna i den s.k. katalogen i IL. Överföringen av respektive Stiftelses verksamhet till TBS [X] AB kommer därför inte att medföra några skattekonsekvenser i inkomstskattehänseende. TBS [X] AB:s skattemässiga omkostnadsbelopp för de överförda tillgångarna kommer att utgöras av marknadsvärdet vid tidpunkten för överföringen.

Konsekvenserna i inkomstskattehänseende beskrivs i avsnitt 5 nedan.

5 Steg 3: Tillskott av TBS [X] AB till TBSV

Stiftelserna lämnar aktierna i sina respektive TBS [X] AB till TBSV som aktieägartillskott.

Tid: Hösten 2004

Associationsrättsliga och andra civilrättsliga frågor: Samma kommentar gäller här som under Steg 2 ovan. Överföringen av tillgångarna i form av aktieägartillskott istället för en apportemission kommer att innebära en viss flexibilitet i bolagsrättsligt hänseende. Aktieägartillskottet kommer att bokas som fritt eget kapital, vilket innebär att TB[X] AB:s framtida förluster kan täckas utan att bolaget riskerar att bli likvidationspliktigt.

Genom att TBS 7 tillskjuter aktierna i TBS [X] AB till TBSV och därmed inte respektive Stiftelse längre ensam har kontroll över sina tidigare tillgångar avhänder sig respektive TBS 7 en del av det förvaltningsansvar som man tidigare haft. Det skulle möjligen kunna hävdas att ett sådant minskat ansvar inte är förenligt med stiftelseförordnandet. Respektive styrelse i TBS 7 bör med anledning av detta få en förbindelse från staten där man hålls skadelös för förfarandet. Alternativt kan permutation sökas.

TBS 7 har som ovan beskrivits inga tillgångar kvar, ens för att täcka sina administrativa kostnader. Dessa kostnader bör emellertid vara mycket små då personal och lokalkostnader m.m. bör ha överflyttats till TBS [X] AB. Vissa begränsade medel kan kvarhållas i TBS 7 för att täcka sådana kostnader. Alternativt kan dessa kostnader täckas genom utdelning från TBSV.

Verksamheten i respektive TBS [X] AB ligger kvar regionalt och investering sker i lokala balansräkningar. Möjlighet till resultatutjämning finns dock mellan de olika TBS [X] AB. En lämplig samordning kan ske genom instruktion från TBSV till de lokala TBS [X] AB. Respektive TBS [X] AB kan utnyttja TBSVs centrala resurser.

Skattefrågor: Stiftelserna är upptagna i den s.k. katalogen i IL. Överföringen av respektive Stiftelses aktier i TBS [X] AB till TBSV kommer därför inte att medföra några skattekonsekvenser i inkomstskattehänseende. Tillskottet, om det lämnas som ett o villkorat

tillskott, kommer att innebära att en viss värdeöverföring sker till Industrifonden och staten om tillskottet inte lämnas av samtliga delägare i TBSV i förhållande till respektive delägars andel av aktierna i det mottagande bolaget. Gåvobeskattnings hos TBSV torde dock inte aktualiseras på grund av detta då det inte föreligger någon gåvoavsikt.

Innebörden av Stiftelsernas skattestatus är att Stiftelserna inte är inkomst- och förmögenhetsskattskyldiga för avkastningen på, respektive för, den förmögenhet som är nedlagd i den bedrivna verksamheten. Den föreslagna omstruktureringen kommer att innebära att denna status, i och med att den egentliga verksamheten kommer att bedrivas genom subjekt som är skattskyldiga, i praktiken upphör när det gäller inkomstskattskyldigheten. Det anförda innebär att verksamheten kommer att bedrivas i en affärsmiljö där skatteaspekterna, till skillnad från vad som gäller idag, kan påverka beslutsfattandet. Denna effekt kan dock elimineras om riksdagen utvidgar Stiftelsernas skattestatus till att även gälla TBSV och TBS [X] AB som bara bedriver verksamhet som faller in under Stiftelsernas ändamål. En sådan utvidgning kan, beroende av hur lagstiftningen utformas, även gälla efter den 31 december 2007.

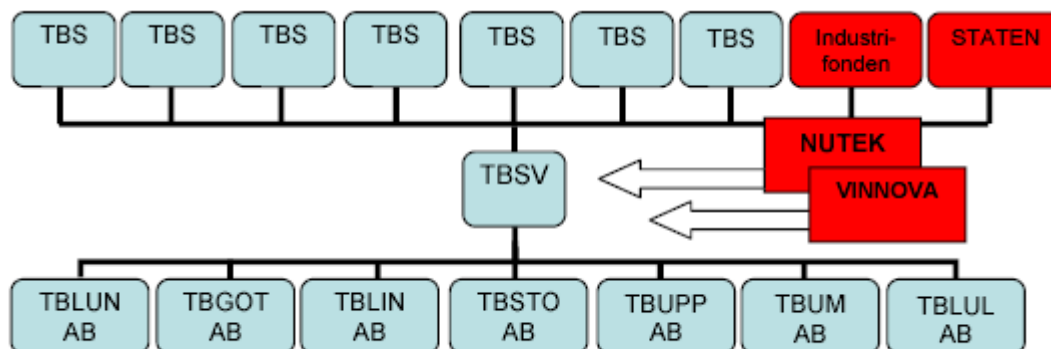
Om Stiftelsernas skattestatus inte utsträcks till att gälla TBSV och dess helägda dotterbolag kommer inkomstbeskattningen att innebära följande. Innehav av aktier i bolag som inte är marknadsnoterade kommer att utgöra s.k. näringsbetingade andelar, vilket innebär att avkastning och kapitalvinst på sådana aktier kommer att vara skattefria och kapitalförlust kommer att vara icke avdragsgilla. När det gäller innehav av marknadsnoterade aktier krävs för skattefrihet att innehavet uppgår till minst 10 procent av rösterna och att aktierna har innehafts under ett år. Avkastning på innehav av andra tillgångar, t.ex. avkastning på likvida medel och på villkorade lån kommer att vara skattepliktig.

En organisation med ett holdingbolag som en sammanhållande ägare kommer att innebära en viss fördel i inkomstskattehänseende eftersom positiva och negativa resultat kan utjämnas inom koncernen genom s.k. koncernbidrag. Om koncernen som helhet inte genererar ett skattepliktigt överskott för ett enskilt beskattningsår innebär det i princip inga skattebelastningar med denna konstruktion. Detta gäller alltså även om riksdagen inte utvidgar Stiftelsernas skattestatus till att även gälla TBSV och dess dotterbolag. Det beskattningsår då koncernförhållandet etableras respektive det beskattningsår koncernförhållandet upphör torde dock en utjämning inom koncernen inte kunna ske.

6 Steg 4: Tillskott från TB[X] AB, Industrifonden, VINNOVA och NUTEK

TBSV skall tillföras ytterligare kapital från TB[X] AB, NUTEK, Industrifonden och VINNOVA. De tillgångar som skall tillföras från NUTEK kommer huvudsakligen att bestå av villkorade

lån, medan tillgångarna från TB[X] AB, Industrifonden och VINNOVA består av kontanter. NUTEK och VINNOVA skall inte vara delägare i TBSV utan deras ägande representeras av Staten.

Tid: Med början hösten 2004

Associationsrättsliga frågor: Industrifondens ägande i TBSV kan uppkomma genom en riktad nyemission eller en emission i kombination med ett tillskott. Även om ett tillskott sker i samband med en emission skall dock tillskottet redovisas som bundet eget kapital, varför valet av metod närmast är av praktisk natur. Det bundna egna kapitalet kan dock frigöras genom en nedsättning av överkursfonden.

De stiftelserättsliga problem som kan aktualiseras genom Industrifondens och Statens ägande i TBSV, kan t.ex. lösas genom den skadeslöshetsförbindelse som redovisats i Steg 2 ovan.

Skatterättsliga frågor: Industrifondens kapitaltillförsel kommer att föranledas av att fonden är delägare i TBSV. Reglerna om näringsbidrag i IL torde därför inte aktualiseras i samband med fondens kapitaltillförsel. Motsvarande gäller om staten går in som ägare i TBSV. NUTEK och VINNOVA är statliga myndigheter. NUTEK:s och VINNOVA:s kapitaltillförsel torde därför anses ske på grund av att staten är aktieägare, varför reglerna om näringsbidrag inte heller aktualiseras i deras fall. Frågan om näringsbidrag aktualiseras överhuvudtaget inte om stiftelsernas skattestatus som katalogsubjekt utvidgas till att även gälla TBSV enligt ovan.